

*Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning
April 2005*

LOKAL HANDLINGSPLAN

Mäns våld mot kvinnor

Innehållsförteckning	sid
Förord	3
Syfte med handlingsplanen	4
Lagar som styr socialtjänstens verksamhet	6
Stadsdelsnämndens ansvar	7
Intern samverkan och ansvarsfördelning	10
Bakgrund för förståelse av våld i nära relationer	14
Handläggning av ärenden	21
Särskilt utsatta grupper	27
Andra myndigheter	31
Externa stödåtgärder	36
Statistik	44

Förord

Handlingsplanen innehåller riktlinjer för hur förvaltningen ska möta våldsutsatta kvinnor och barn. Alla inom Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning ska känna till innehållet och handlingsplanen ska ingå som ett led i förvaltningens introduktion av nyanställda. Det är av stor betydelse att kontinuerlig fortbildning av personal som arbetar inom stadsdelsförvaltningen sker.

Handlingsplanen innehåller även praktisk information och handläggningsrutiner framtaget för berörd personal inom förvaltningen. Här finns anvisningar och råd om vad personalen ska tänka på och göra ur kvinnans, barnens och mannens perspektiv med betoningen lagd på den del som rör kvinnan och barnen. Vidare finns information om både interna och externa stödåtgärder samt hänvisningar till andra myndigheter och instanser.

Socialtjänstlagen ger Hässelby - Vällingby stadsdelsförvaltning ansvar att ta hand om våldsutsatta kvinnor samt deras barn. Alla familjemedlemmar är viktiga att arbeta med och även männen bör erbjudas adekvata insatser. Barnkonventionens artiklar om att bl.a. vidta alla lämpliga sociala åtgärder för att skydda barnet mot alla former av fysiskt eller psykiskt våld, att barnets bästa ska komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barn samt att tillförsäkra barnet rätten att komma till tals har beaktas.

En könsmaktsförståelse av samhällsproblemet mäns våld mot kvinnor är den grundsyn som ska präglade handlingsplanen. Vi väljer att använda begreppet **mäns våld mot kvinnor** för att betona vem som är våldsutövare och vem som är våldsutsatt.

Mäns våld mot kvinnor måste tolkas i ett socialt och kulturellt sammanhang där män är överordnade kvinnor. Våldet är både ett uttryck för en könsmaktsordning och ett sätt att upprätthålla densamma. Mäns våld mot kvinnor måste förstås sammanhållet – utifrån den diskriminering och de kränkningar som kvinnor utsätts för på alla områden i samhället. Olika våldsformer, våld utövat på skilda arenor och våld i olika relationer är således förbundna med varandra.

I kvinnors liv är våld en del av vardagen, där den egna utsattheten eller andra kvinnors utsatthet för våld, och rädslan för att utsättas för våld, ständigt är närvarande. Mäns våld mot kvinnor inskränker därför kvinnors handlingsutrymme på flera plan, varför frågan ytterst handlar om demokrati. En könsmaktsförståelse som grund för en politisk praktik synliggör därmed en mängd problem som annars förblir dolda. Därtill innebär denna förståelse att man tar fasta på problemets kärna - mäns överordning och kvinnors underordning. På så sätt kan politiken bli mer effektiv och handlingskraftig. Resurserna läggs på relevanta och permanenta åtgärder som synliggör våldet i stället för på marginella och tillfälliga insatser där fokus ligger någon annanstans. (SOU 2004:121 *Slag i luften*)

Syfte med handlingsplanen

Bakgrund

I propositionen Kvinnofrid 1997/1998:55 konstaterar regeringen att våld mot kvinnor måste angripas på bred front. Regeringen framhåller vikten av att problemen uppmärksammas på alla nivåer i kommunen och ges legitimitet hos politiker och arbetsledning. Regeringen har särskilt betonat vikten av att samverkansformer utvecklas och vidmakthålls mellan berörda organisationer i dessa frågor. I kommentarerna till propositionen föreslås att kommunerna utarbetar särskilda åtgärdsprogram för socialtjänstens handläggning av frågor som rör våld mot kvinnor och särskilt informerar om vilka resurser som finns tillgängliga för kvinnor. Socialtjänsten måste ha egen kompetens och handlingsberedskap och det är inte tillräckligt att det finns frivilliga insatser i kommunen.

För att handlingsprogrammen ska nå sitt syfte bör det framhållas att de ska vara tillgängliga för personal i samtliga enheter inom socialtjänsten.

Nationellt råd

Det finns ett **Nationellt råd för Kvinnofrid**. Rådet ger ut skrifter samt anordnar seminarier inom ramen för kvinnofrid. Vidare finns Nationell myndighetssamverkan för kvinnofrid, där cirka 15 olika myndigheter finns representerade.

Operation Kvinnofrid i Stockholms län

Operation Kvinnofrid är ett samverkansarbete mellan myndigheter och organisationer för att i samverkan öka medvetenheten och kunskapen om mäns våld mot kvinnor i nära relationer samt motverka våld mot kvinnor och barn. www.operationkvinnofrid.nu

Handlingsprogram för Stockholms stads arbete inom Operation Kvinnofrid

För Stockholms del har arbetet med Operation kvinnofrid medfört att kommunfullmäktige år 1999 beslutade om att fastställa ett handlingsprogram för Stockholms stads arbete inom Operation Kvinnofrid. Kommunfullmäktige beslutade också att anmoda socialtjänstnämnden att tillsätta en ledningsgrupp för stadens arbete i enlighet med handlingsprogrammet.

Handlingsprogrammet har sin utgångspunkt i en rad olika mål:

- att samverkan mellan myndigheter och frivilligorganisationer bedrivs på bästa möjliga sätt
- att kompetensen inom berörda yrkesgrupper ska höjas
- att barnens situation uppmärksammas
- att utsatta kvinnor får den hjälp de behöver
- att män som misshandlar ska genomgå behandlingsprogram
- att verka för att en särskild mottagning för våldtagna kvinnor inrättas
- att kvinnofridsperspektivet uppmärksammas i utformningen av den yttre miljön

Handlingsprogrammet innehåller en genomförandeplan för att lyckas med stadens arbete för våldsutsatta kvinnor och barn. I genomförandeplanen fastslås bland annat:

– De lokala samverkansgrupperna inventeras och ges det stöd som behövs för att kunna fungera på ett bra sätt. Ordförandeskapet i samverkansgrupperna ska innehas av stadsdelsdirektören, eller den som han/hon utser, i berörd stadsdel.

- Samtliga socialsekreterare, förskolepersonal, fritidshemspersonal och elevvårdspersonal inom staden inbjuds att genomgå en utbildning om våld mot kvinnor och vad man som personal kan/bör göra för att hjälpa kvinnan respektive barnen.
- Stadens ledningsgrupp har till uppgift att följa genomförandet av handlingsprogrammet, men också uppmärksamma nya behov.
- Ökat samarbete med Stiftelsen Manscentrum för att finna vägar som får flera män att vilja genomgå behandling mot sin våldsamhet. Några personer vid varje stadsdelsförvaltning bör få särskild utbildning kring de våldsutövande männen.
- Mottagning för våldtagna kvinnor

Lokal handlingsplan

Kvinnovåldskommissionen (SOU 1995:60) föreslog att kommunerna utarbetar särskilda åtgärdsprogram för socialtjänstens handläggning av frågor som rör våld mot kvinnor. Åtgärdsprogram och gemensamma strategier kan vara medel som främjar samsyn och ett enhetligt förhållningssätt hos olika handläggare/arbetsgrupper. Det övergripande syftet med ett handlingsprogram är, att det ska verka som ledstjärna för myndighetens personal i handläggningen av ärenden.

Ett handlingsprogram bör ha sin utgångspunkt i den lokala verksamhetens resurser, erfarenheter och kompetens samt vara förankrad på ledningsnivå. Den måste uppdateras regelbundet och varje socialsekreterare måste ha kunskap om innehållet.

Personal inom socialtjänsten måste ha specifika kunskaper om problematiken kring våld mot kvinnor för att insatserna ska bli effektiva. Genom att höja kunskapsnivån blir de utsatta kvinnorna bättre uppmärksammade och får rätt hjälp.

Det är viktigt att framhålla, att kompetensutveckling i frågan om våld mot kvinnor måste vara fortlöpande och kontinuerlig om kunskaperna ska kunna hållas aktuella. Utbildningar ska omfatta både kvinnans, barnens och männens situation.

Ny kunskap i kombination med den erfarenhet socialtjänsten bygger upp bidrar till att nya metoder kan utvecklas. Kunskapen bör finnas inom hela organisationen och på samtliga nivåer. Därför är det viktigt att utbildning erbjuds till alla personalgrupper som kommer i kontakt med kvinnor som utsatts för våld och barn som växer upp i våldutsatta familjer.

Kommunens ansvar

Våren 1998 antog riksdagen regeringens proposition Kvinnofrid 1997/1998:55, ett omfattande åtgärdsprogram för att bekämpa våldet mot kvinnor. De centrala utgångspunkterna var en förbättrad lagstiftning, förebyggande insatser och ett bättre bemötande av utsatta kvinnor.

Dessa förebyggande insatser – och det bättre bemötande som man talar om – innebär i praktiken, att de personer som är anställda inom kommuner och landsting och som är de första som träffar på, eller uppmärksammar, våldet i nära relationer, måste utbildas och hitta fungerande samarbetsformer. Socialstyrelsen har fått i uppdrag att leda socialtjänstens utvecklingsarbete i frågor som rör våld mot kvinnor.

Lagar som styr socialtjänstens verksamhet

Kommunens ansvar när det gäller sociala frågor regleras i Socialtjänstlagen (SoL), 2 kap.

1 § SoL Varje kommun svarar för socialtjänsten inom sitt område

2 § SoL Kommunen har det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver. Detta ansvar innebär ingen inskränkning i det ansvar som vilar på andra huvudmän.

Denna lag är en ramlag, som dels innehåller tvingande regler för kommunerna, men också en rad uppgifter som kommunerna bör fullgöra. Dessa är dock beroende av beslut och resurser inom kommunen. Kommunerna har en hög bestämmanderätt kring egna angelägenheter. Staten, det vill säga riksdag och regering, med länsstyrelserna som förlängda armar i regionerna, fattar beslut och ger uppdrag åt statliga myndigheter, men också åt kommuner och landsting. Sedan är det kommunernas ansvar att besluta vilka frågor som ska prioriteras.

Kommunens ansvar för brottsoffer regleras i 5 kap SoL

5 kap. § 11 SoL Socialnämnden bör verka för att den som utsatts för brott och dennes anhöriga får stöd och hjälp. Socialnämnden bör härvid särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp i hemmet kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation.

När det gäller barnen finns det flera paragrafer i Socialtjänstlagen att beakta:

1 kap. 2 § SoL När åtgärder rör barn ska det särskilt beaktas vad hänsynen till barnets bästa kräver. Med barn avses varje människa under 18 år.

3 kap. 5 § SoL Socialnämndens insatser för den enskilde ska utformas och genomföras tillsammans med honom eller henne och vid behov i samverkan med andra samhällsorgan och med organisationer och andra föreningar.

När en åtgärd rör ett barn ska barnets inställning så långt det är möjligt klarläggas. Hänsyn ska tas till barnets vilja med beaktande av dess ålder och mognad.

5 kap.1 5:e st. SoL Socialnämnden ska i nära samarbete med hemmen sörja för att barn och ungdomar som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det skydd och stöd som de behöver och, om hänsynen till den unges bästa motiverar det, vård och fostran utanför det egna hemmet.

Anmälningsskyldighet

14 kap.1§. SoL Anmälan om missförhållanden

Var och en som får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd bör anmäla detta till nämnden.

Myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdom samt andra myndigheter inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd. Detta gäller även dem som är anställda hos sådana myndigheter. Sådan anmälningsskyldighet gäller också dem som är verksamma inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet som berör barn och ungdom eller annan yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet inom hälso- och sjukvården eller på socialtjänstens område. För familjerådgivning gäller istället vad som sägs i tredje stycket.

De som är verksamma inom familjerådgivning är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om att ett barn utnyttjas sexuellt eller misshandlas i hemmet.

Myndigheter, befattningshavare och yrkesverksamma som anges i andra stycket är skyldiga att lämna socialnämnden alla uppgifter som kan vara av betydelse för utredning av ett barns behov av skydd.

”Skyldigheten att anmäla när man misstänker att ett barn far illa kan leda till tankar på polisanmälan, det vill säga en anmälan om ett brott. När det gäller anmälan till socialtjänsten om misstänkta missförhållanden, leder denna tanke fel. Det man anmäler är inte någon av familjemedlemmarna eller familjen som sådan. Man anmäler iakttagelser som kan innebära att ett barn behöver hjälp. Anmälaren uttrycker sin oro för hur ett barn har det, en oro som den våldsutsatta kvinnan i de allra flesta fall själv brottas med.

Skyldigheten att anmäla är absolut och ovillkorlig. Om något tyder på att ett barn kan vara i behov av hjälp eller stöd från socialnämnden ska anmälan göras. Misstankarna behöver inte vara bekräftade och anmälaren ska inte spekulera i orsakerna eller skuldfrågan. Om man tvekar att anmäla måste man tänka på vad konsekvenserna kan bli för barnet om man inte anmäler. Barn kan få allvarliga skador i sin utveckling och känna sig övergivna av hela vuxenvärlden när ingen vill se hu de har det och komma dem till undsättning i en svår situation”. (*Socialstyrelsen, När mamma blir slagen, artikelnr. 2005-131-9*)

”Anmälningsskyldigheten gäller oberoende av om den berörda myndigheten själv tänker vidta åtgärder och inte anser att det behövs ytterligare åtgärden inom socialtjänsten.” (*SOU 1979/80:44 sid. 34*)

Enligt Föräldrabalken, 6 kap. 1 § har ett barn rätt till omvårdnad trygghet och en god fostran. Barn ska behandlas med aktning för sin person och egenart och får inte utsättas för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling, det så kallade agaförbudet.

”Det finns situationer då föräldrarna inte förstår eller förmår ta sitt ansvar för sina barn fullt ut. När det gäller barn som är utsatta för att bevittna våld i familjen är frågan om barns skydd grundläggande. Socialtjänsten ska vara barnens yttersta skyddsnät när det gäller att se till att de får den vård och det skydd de behöver.

Socialtjänsten är i detta beroende av i vilken utsträckning den kan få uppgifter från myndigheter och befattningshavare som kommit i kontakt med barnet och hans eller hennes familj”. (*Socialstyrelsen: Anmälningsskyldighet om missförhållande som rör barn, 2004*)

Stadsdelsnämndens ansvar

Stadsdelsnämnden har ansvaret för att den lagstiftning, de rekommendationer, råd och riktlinjer för arbetet med familjer där våld förekommer, följs och upprätthålls samt att handlingsplanen för Stockholms stad, som beslutats av kommunfullmäktige, omsätts i praktiken. Det innebär att varje stadsdelnämnd ska upprätta:

- en lokal handlingsplan
- förankra handlingsplanen i den egna organisationen
- tillse att handlingsplanen uppdateras regelbundet

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning

Ansvarig chef

Stadsdelsdirektören har det yttersta ansvaret för stadsdelens verksamheter

När det gäller mäns våld mot kvinnor har ansvaret delegerats till avdelningschefen vid Individ och Familjsorg Vuxen, som i sin tur delegerat vidare till stadsdelsförvaltningens samordningsansvariga (två personer) för mäns våld mot kvinnor. Mäns våld mot kvinnor är en av de prioriterade frågorna inom förvaltningen och sker i samarbete med stadsdelsförvaltningens Utvecklingsforum.

Resursgruppen – mäns våld mot kvinnor

Inom förvaltningen finns ett lokalt nätverk – **Resursgruppen** – som träffas 4-5 gånger per halvår. Resursgruppen leds av de samordningsansvariga. Gruppen samarbetar med Utvecklingsforum. Resursgruppen är ansvarig för:

- att hålla handlingsplanen aktuell och återkomma till förvaltningsledningen via avdelningschefen för Individ och Familj Vuxen
- att genomföra aktiviteter enligt handlingsplanen
- att hålla handboken uppdaterad
- att följa forskning och utveckling.

Resursgruppen ska ha minst en representant från varje verksamhetsavdelning utsedd av respektive avdelningschef. För avdelningarna Stadsmiljö och teknik, Ekonomiavdelningen och Personalavdelningen är bra om det finns en representant, men inte ett krav.

Resursgruppen fördelar sinsemellan ansvarsområden och uppdrag inom gruppen.

Gruppen bestämmer formerna för arbetet och mötenas upplägg. Det finns inga fasta timmar avsatta, utan arbetsinsatserna ska prioriteras in bland ordinarie arbetsuppgifter.

Det är upp till den enhet där representanten i resursgruppen arbetar att prioritera in uppdraget.

Resursgruppen har till sitt förfogande 100 000 kronor på ett eget konto, där en av de samordningsansvariga har attesträtt. Beloppet ska användas till externa utgifter för föreläsningar, utbildningar och litteratur. Beloppet kan vid behov även användas att ersätta personalkostnader vid enstaka tidsbegränsade insatser, exempelvis att någon i gruppen får i uppdrag att skriva samman material. Gruppen får via avdelningschefen vid Individ och Familj Vuxen ansöka hos förvaltningen för speciella insatser, om kostnaderna beräknas överskrida de budgeterade 100 000 kronor.

Resursgruppen ska få särskild utbildning inom Operation Kvinnofrid och genom förvaltningen, så att de som ingår i gruppen ska kunna ge råd och konsultation i frågor kring mäns våld mot kvinnor och i enskilda ärenden till kollegor ute i verksamheterna.

Resursgruppen april 2005

Individ och familj (IoF) Arbete och bistånd, Barn och Ungdom

Ekonomiskt bistånd:

Helena Ernrot	soc.sekr	508 04 210
Anna Enocson	soc.sekr	508 04 187

Barngruppen:

Geine Carlströmer	gruppledare	508 04 083
Elisabeth Bakari	soc.sekr	508 04 093

Ungdomsgruppen:

Gerd Sandgren	soc.sekr	508 05 325
---------------	----------	------------

Öppenvårdssektionen:

Christina Malmborg	soc.sekr	508 05 341
--------------------	----------	------------

Familjerätten:

Eila Bohman	gruppledare	508 05 335
-------------	-------------	------------

Individ och Familj (IoF) Vuxen

Hässelbymottagningen (missbruksenheten)

Marie Nordquist	soc.sekr	508 04 210	Samordnare
Anitta Litvinov	soc.sekr	508 05 169	
Mats Hall	soc.sekr	508 05 301	

Socialpsykiatriska enheten:

Karin Myrefors	biståndshandläggare	508 05 212
----------------	---------------------	------------

Äldreomsorg

Laila Molin	biståndbedömare	508 04 893
-------------	-----------------	------------

Omsorg om funktionshindrade

Leyla Anabestami	enhetschef	508 05 431
------------------	------------	------------

Staben

Utvecklingsforum:

Rosmari Ljunglöf	projektmedarbetare	508 04 198	Samordnare
------------------	--------------------	------------	-------------------

Stadsmiljö och teknik – deltar en gång per år, erhåller minnesanteckningar och information

Rune Thurén	508 05 205
-------------	------------

Personalavdelningen – ej aktiv, erhåller minnesanteckningar och information

Eva Ney	avdelningschef	508 04 024
---------	----------------	------------

Ekonomiavdelningen – ej aktiv, erhåller minnesanteckningar och information

Per Lindegren	avdelningschef	508 04 038
---------------	----------------	------------

Intern samverkan och ansvarsfördelning

Individ och Familjeomsorg (IoF)

Barn och Ungdomssektionen – Barngruppen (0-13 år) och Ungdomsgruppen (14-20 år)
Barn- och ungdomssektionen, har ansvar för att kvinnor som har barn får stöd och adekvata insatser. De ansvarar för att utreda och vid behov ge stöd till barn i utsatta situationer. Enheten kan vid behov erbjuda skyddat boende samt hjälpa föräldrarna att få stöd för egen del. Om förövaren är far till barnen, eller har annan nära relation till dem, kan även han erbjudas stöd och insatser.

Öppenvårdsektionen – Familj och Rådgivningsgruppen (FoRG), Ungdomsmottagningen och Familjecentralen

Öppenvårdsektionen: förebyggande insatser, behandlingsinsatser samt råd och stöd. Alla förskolor, skolor, Mödravårdscentraler, Barnavårdscentraler, Barn och Ungdomspsykiatri och Hässelby-Vällingby psykiatriska öppenvårdsmottagning har egna kontaktpersoner hos Öppenvårdsektionen
Vid FoRG kan man få upp till fem samtal/besök (råd och stöd) utan biståndsbeslut. Vill man därefter fortsätta kontakten, så måste man ansöka om bistånd, vilket innebär att först då skapas ett s.k. ärende.
Familjecentralen kan vara en möjlighet till, att skapa nya kontakter och att få stöd och råd. Kvinnor med små barn kan vara i behov av att utöka sitt nätverk för att minimera risken, att gå tillbaka till en relation där de blir utsatta för psykiskt/fysiskt våld/hot.

Ungdomsmottagning

Ungdomsmottagning för ungdomar upp till 23 år.
Indalsbacken 17 B, Vällingby
Tel. tidsbeställning 508 05396
Öppen mottagning tisdag kl. 15.00 –18.00

Sektionen för ekonomiskt bistånd

Ekonomiskt bistånd handlägger ärenden om försörjningsstöd, vilket bland annat innebär handläggning av ansökan om försörjningsstöd och speciella ekonomiska ändamål efter individuell prövning. Enheten kommer i sitt arbete i kontakt med våldsutsatta kvinnor och har nära samarbete med andra enheter.

Hässelbymottagningen (missbruksenheten)

Hässelbymottagningen är samarbete mellan stadsdelsförvaltningen och landstinget. Enheten utreder biståndsansökningar, anmälningar enligt Lagen om vård av missbrukare i vissa fall (LVM) och bedriver tillsammans med landstinget behandling i egen regi. Enheten arbetar med vuxna från 20 år med i huvudsak missbruksproblematik. Man arbetar även med våldsutsatta kvinnor utan barn som är i behov av stöd/insatser.

Socialpsykiatriska enheten

Vid enheten arbetar man med biståndsinsatser riktade till personer med psykiska funktionshinder och anslutande sociala problem. Enheten kommer i sitt arbete ibland i kontakt med våldsutsatta kvinnor och har då möjlighet att ge extra stöd och samtal samt adekvata insatser. Om medarbetarna i sitt arbete inom ett särskilt boende eller hemma hos brukaren

misstänker att våld förekommer kontaktas ansvarig chef som i sin tur meddelar ansvarig biståndshandläggare som därefter handlägger ärendet.

Omsorg om funktionshindrade

Avdelningen för omsorg om funktionshindrade arbetar med olika former av biståndsinsatser till funktionshindrade. Om personalen i sitt arbete misstänker att våld förekommer i det egna hemmet, eller inom ett särskilt boende, kontaktas ansvarig chef som i sin tur meddelar ansvarig biståndshandläggare som därefter handlägger ärendet.

Äldreomsorg

Avdelningen för äldreomsorg arbetar med olika former av biståndsinsatser till äldre. Om personalen i sitt arbete misstänker att våld förekommer i det egna hemmet, eller inom ett särskilt boende, kontaktas ansvarig chef som i sin tur meddelar ansvarig biståndshandläggare som därefter handlägger ärendet.

Barn Ungdom Skola

Förskola/skola

Alla förskolor och skolor har en egen kontaktperson vid Öppenvårdssektionen. Personalen kan vid behov ringa till denna kontaktperson om de har funderingar kring ett barn/familj. Om personalen har misstankar om att våld/hot förekommer i barnets hem ska kontaktpersonen vid Öppenvårdssektionen kontaktas för samråd om en anmälan ska göras.

Utredningsgrupperna vid Barn- och ungdomssektionerna ska kontaktas om det inte råder något som helst tvivel om att det ska inledas en utredning dvs. om barnet/ungdomen är i akut fara.

Hässelby-Vällingbys lokala manliga nätverk mot mäns våld mot kvinnor

I stadsdelen finns ett lokalt manligt nätverk under uppbyggnad. Arbetet påbörjades med att ett antal manliga tjänstemän erbjöds en utbildning hos Manscentrum i Stockholm om motivationssamtal med våldsamma män. Efter utbildningen har det manliga nätverket genomfört ett studiebesök hos Oliven i Rinkeby. Oliven har även startat ett diskussionsforum för stadens anställda som arbetar med våldsamma män. Det manliga nätverket kommer att delta i detta diskussionsforum. Det manliga nätverket har även träffats för att diskutera hur de ska gå vidare efter utbildningen. Några frågor som tagits upp är vilka förväntningar som finns på nätverket, vilka egna idéer som finns samt hur deltagarnas personliga drivkrafter och möjligheter ser ut. De konstaterade att det finns ett intresse för att arbeta vidare med frågorna men att det är viktigt att ha mandat från ledning och chefer att göra detta.

En hel del idéer presenterades och är nedan uppdelade i framtidsplaner på kort och på lång sikt:

Framtidsplaner på kort sikt

Uppmärksamma och fråga klienter/brukare om konfliktlösning och våld i våra ordinarie arbetsfunktioner när det uppfattas/upplevs som befogat. En enkel fråga att ställa är t.ex. ”Hur löser du och din kvinna konflikter?” Där våld förekommer kan de utforska mer, prata om konsekvenser och vid behov motivera till Manscentrum.

Vid förfrågningar bistå kollegor inom stadsdelsförvaltningen med råd gällande våldsamma män och även ta emot hänvisade män från kollegor.

Framtidsplaner på lång sikt

Starta en lokal mansrådgivning i stadsdelen som vänder sig till män i kris. Behöver inte vara en stor apparat. De behöver en folder, tidbokningsfunktion, en neutral lokal och personal som kan sätta av några timmar för detta .

Starta behandlingsgrupper för män, vilket kräver att de kommit igång mer med arbetet samt resurser i form av tid, utbildning, handledning, etc.

Samverkanspartners

Förslag på framtida viktiga samverkanspartners för det manliga nätverket; polis, lokala föreningar, diakoni, skola och Operation Kvinnofrid.

Övriga frågor

Kartläggning av hur vanligt våld i nära relationer är i stadsdelen. Finns det aktuella siffror? Går det att skatta utifrån statistik från hela landet?

Möjlighet till ekonomiskt bistånd för behandling på Manscentrum (önskvärt med ett policybeslut)?

Hur bör information som kommer fram i samtal hanteras (anmälningsskyldighet, sekretess, behandlingsmässiga överväganden, etc.)?

- Värva nya medlemmar till gruppen
- Starta studie-/bokcirkel för att begripa mer kring temat våld
- Studieresa. Ett av förslagen var Alternativ till vold i Oslo.
- Handledning/ utbildning. Kan något sorts samarbete med Manscentrum etableras?

Lokal samverkansgrupp – lokalt externt nätverk inom stadsdelsområdet

I stadsdelen finns en lokal samverkansgrupp mot mäns våld mot kvinnor. Samverkansgruppen har representanter från olika samverkansparter inom stadsdelsområdet. Samverkansgruppen leds av avdelningschefen för Individ och Familj – Vuxen och stadsdelsförvaltningen har representanter från flera avdelningar.

Samverkansgruppen har till uppgift att lokalt samordna arbetet mot mäns våld mot kvinnor mellan olika myndigheter och frivilliga organisationer, kyrkor, samfund och brottsofferjour/ kvinnojour samt att påtala brister i den yttre miljön som kan ha betydelse för arbetet Mäns våld mot kvinnor. Samverkan mellan myndigheter och frivilligorganisationer framhålls regelmässigt som den viktigaste strategin när det gäller att motverka mäns våld mot kvinnor. Genom att samordna insatser får våldsutsatta kvinnor bättre del av samhällets samlade resurser.

Syftet med den lokala samverkansgruppen i Hässelby-Vällingby är att arbeta för utveckling av samarbete och samordning av resurser kring mäns våld mot kvinnor, utbyta och sprida kunskaper/ erfarenheter, ta fram lokalt informationsmaterial samt konsultation och diskussion kring enskilda ärenden.

Den lokala samverkansgruppen träffas två gånger per halv år. Vid träffarna förs minnesanteckningar, som sänds via Group Wise till resursgruppen för vidare spridning till avdelningar och enheter.

Representanter i samverkansgruppen (30 mars 2005)

Ordförande: Gruppen leds av avdelningschefen för Individ och Familj Vuxen
Siw Lideståhl tel. 508 04 215

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning**Staben/Utvecklingsforum**

Rosmari Ljunglöf 508 04 198

Individ och Familj Vuxen

Marie Nordquist 508 04 210

Anitta Litvinov-Säarelä 508 05 169

Mats Hall 508 04 301

Individ och Familj – Familjerätten

Eila Bohman 508 05335

Individ och Familj – Barngruppen

Geine Carlströmer 508 04 083

Barn Ungdom och Skola – Förskolan

Renée Johansson 508 04 063

Taina Karlsson 508 04 888

Barn Ungdom och Skola – Skolan

Lena Ahlström 508 41 662

Pia Wall 38 47 21

Hälso- och sjukvården/SLL**Barnmorskemottagningen i Hässelby**

Annelie Tuomela 687 6359

Barnavårdscentralen

Iréne Andersson 687 67 83

Hässelby-Vällingby psykiatriska mottagning

Laila Ekhall 687 6017

Hässelbymottagningen

Martin Moeschlin 508 05 313

Hässelby-Vällingby närpolis: Sten Hederberg 401 3275

Hässelby församling, Oasen: Karin Löfgren 505 99 233

Vällingby församling: Britt Ellborn 445 85 25

Brottsofferjouren, Hässelby: Carina Ljungwall 89 70 00

Advokat: Åsa Malmros 679 63 25

Cecilia Westerberg 406 03 10

Åklagare: Martin Bresman 762 16 08

Vakanta: Primärvården/vårdcentralen och Kvinnojour

Bakgrund för förståelse av våld i nära relationer

Att bli utsatt för våld

Våld mot kvinnor är ett brott, som all annan misshandel. Kvinnomisshandel är ett allvarligt samhällsproblem. Våldet är ett hinder för den enskilda kvinnans rättstrygghet och därmed också ett hinder för den fortsatta utvecklingen mot jämställdhet mellan män och kvinnor. Nästan allt våld mot kvinnor sker i hemmet och utövas av män som kvinnorna bor, eller har bott, tillsammans med. Våldet förekommer i alla samhällsklasser och åldersgrupper. Våldet ska inte ses som ett relationsproblem. Kvinnan är inte medansvarig, även om misshandeln föranletts av gräl mellan kvinnan och mannen. Att gräla är ett relationsproblem, men att misshandla är ett brottsligt beteende, som mannen/våldsutövaren är ansvarig för.

Våld mot kvinnor kan inte förklaras på samma sätt som annan våldsbrottslighet och kan heller inte hanteras på samma sätt. Det måste angripas på bred front. Detta har gjorts i regeringens kvinnofridsproposition, som inneburit en satsning på lagstiftning och gemensamma krav till statliga myndigheter om förebyggande insatser, åtgärdsprogram och samverkan mellan myndigheter.

Våldets orsaker och konsekvenser

Mäns våld mot närstående kvinnor kan inte förklaras på något enkelt sätt. Det finns många teorier om våldets orsaker och mekanismer, som söker förklaringar hos individer, relationer, situationer och samhällsstruktur. Våldet kan se olika ut, men det är alltid de män, som utövar våldet, som är ansvariga för det.

”Mäns våld mot kvinnor måste tolkas i ett socialt och kulturellt sammanhang där män är överordnade kvinnor. Våldet är både ett uttryck för en könsmaktsordning och ett sätt att upprätthålla densamma. Mäns våld mot kvinnor måste förstås sammanhållet – utifrån den diskriminering och de kränkningar som kvinnor utsätts för på alla områden i samhället. Olika våldsformer, våldutövare på skilda arenor och våld i olika relationer är således förbundna med varandra” (SOU 2004:121. *Slag i luften, Betänkande av utredningen om kvinnofridsuppdraget 2004*)

Att utsättas för psykiskt, fysiskt och sexuellt våld av en närstående person leder alltid till medicinska och sociala konsekvenser och ger psykologiska men. Kvinnor som blir utsatta för våld får ofta en bristande tillit till människor som vill hjälpa henne, vilket gör att hon inte förmår berätta vad som har hänt eller inte förväntar sig att bli trodd. Hon kan också ångra det hon berättat om och senare förneka det. Hon kan vara rädd och osäker och kan då bli aggressiv även mot den som vill hjälpa henne. Kvinnans agerande kan bero på den förnedring hon utsatts för och den skam hon känner över detta och över att behöva söka hjälp. Ibland kan hon uppleva kontakten med myndigheterna som så hotfull mot sig själv, sina barn och sitt förhållande, att hon inte vill ha någon insyn. Ibland förbjuder mannen henne att ha kontakt. I vissa fall har mannen brutit ned kvinnans självförtroende i så hög grad, att hon inte tror att hon kan få hjälp eller att hon kommer att förlora sina barn om hon söker hjälp.

Många kvinnor som misshandlas har barn. I familjer där modern misshandlas av fadern sviktar i regel båda föräldrarna i sin föräldraroll. Föräldrarnas energi och uppmärksamhet fokuseras på den kris som de lever i. En kvinna som lever i ett kroniskt tillstånd av skräck och oro är dåligt rustad att tillgodose sitt barns känslomässiga behov. Faderns tid och energi ägnas

åt att försöka skaffa sig kontroll över hustrun. Föräldrarna orkar därför inte se och tillfredsställa barnens behov av trygghet och omsorg, utan barnen försummas.

Det är inte ovanligt att misshandel inbegriper våldtäkt. Detta kan vara mycket svårt för kvinnan att berätta om. Kvinnor som blivit fysiskt, psykiskt och sexuellt misshandlade visar ofta tecken på samma symtom som människor som lever med posttraumatiskt stressyndrom. Andra vanliga följder är depression och även en förhöjd risk för självmordsförsök.

Kvinnors reaktioner och strategier mot våldet

Det finns kvinnor som ”går vid första slaget” och andra som tvingas leva med mannens hot och våld under lång tid. Aktuell forskning visar, att det är vanligt att kvinnor växlar mellan att anpassa sig och hoppas att våldet ska upphöra och att göra uppbrottsförsök, vilka kan vara många och ta sig olika uttryck.

Misshandel inom ett förhållande skiljer sig väsentligt från andra våldsbrott. Makarna är beroende av varandra känslomässigt och genom gemensamt boende, gemensam livshistoria, barn, vän- och släktkrets, ekonomi och en från början planerad gemensam framtid. Då en separation väl sker, har den ofta föregåtts av många försök till uppbrott.

Man får inte glömma bort att äktenskapet, eller samboförhållandet från början inletts på grund av en kärleksrelation, ibland ett passionerat kärleksförhållande. De första slagen kan komma i samband med exempelvis fest och svartsjuka, som sedan efterföljs av ånger, förlåtelse och en underbar försoning. Och kvinnan tror inte att det kommer att hända igen. Eller vill inte tro det i alla fall. Det kan sedan dröja lång tid innan nästa våldsbrott kommer. Ibland börjar kvinnan märka hur mannens kontrollbehov ökar, men försöker hantera det på olika sätt. Det är svårt att prata om, eftersom hon känner sig dum, även inför nära vänner. Omgivningen har kanske en bild av att mannen är trevlig och omtänksam och har svårt att tro att hans omtänksamhet skulle stå för något annat egentligen. Eller också har omgivningen sett, att mannen är svartsjuk eller uppför sig eller talar kränkande om henne. I ett sådant läge, om hon berättar om vad hon varit utsatt för, blir hon uppmanad att gå omedelbart eller ifrågasatt varför hon skaffat sig en sådan man. I kombination med allt sämre självkänsla kan sådana kommentarer bli ett hot och en bekräftelse på att det är henne det är fel på. Hon har valt honom och älskar honom. Genom att försvara honom försvarar hon även sig själv och de känslor hon har.

Genom barnen binds kvinnan och mannen till varandra även om kvinnan lämnar mannen. För en del kvinnor är det tanken på barnens väl som avgör att hon till slut lämnar mannen. I andra fall kan barnen vara skälet till att hon stannar kvar. En del kvinnor lämnar inte mannen av rädsla för att våldet ska bli ännu värre om hon bryter förhållandet. Han har kanske hotat att döda henne om hon överger honom, han kan även ha hotat med att döda sig själv om hon går. Ibland väljer kvinnan att stanna kvar, därför att hon har dubbla känslor för mannen. Både hon och barnen upplever också goda sidor hos mannen/pappan och de lever i förhoppningen att förhållandet ska bli bättre. Kvinnan kan vara rädd att möta mannen efter en separation av rädsla för ytterligare våld, men också av rädsla för sina egna dubbla känslor, som trots allt kan förmå henne till att återvända till förhållandet.

När en kvinna söker hjälp efter ett övergrepp är hon i en akut kris, där hon oftast upplever att hon förlorat kontroll över sig själv och omgivningen. Vanliga symtom är ångest och rädsla, skuld och skamkänslor, otrygghet och sömnproblem tillsammans med kroppsliga symtom eller skador.

Barnens situation

Barn drabbas alltid i familjer där våld och/eller hot om våld förekommer. Det direkta och/eller indirekta våld som barn utsätts för får inte negligeras. Även mycket små barn känner att någonting är fel och upplever att det finns en hotfull situation i familjen.

Flera forskningsprojekt om barn till misshandlade kvinnor beskriver barnens och ungdomarnas ångest över att inte förstå vad som händer, inte veta vad som ska hända härnäst och över att inte kunna påverka situationen. De känner maktlöshet, litar inte på vuxna och anstränger sig för att hålla våldet inom familjen dolt för andra.

Konsekvenser av våld i familjen kan upptäckas på barn i alla åldrar. De allra minsta barnen kan drabbas genom att mamman får svårare att knyta an till barnet när hon själv är rädd och befinner sig i en hotfull situation. Barn i förskoleåldern riskerar att bli försummade. Föräldrarna är så uppfyllda av sina egna problem, att de inte känslomässigt förmår att se barnen och deras behov.

De lite äldre barnen och ungdomarna har ofta svårigheter i skolan på grund av koncentrationssvårigheter och lyckas sämre än de egentligen borde. Tyvärr händer det, att barn bedöms som särskolemässiga, men att det senare kommit fram, att svårigheterna med inläringen snarare handlat om familjeproblematik. Det är också vanligt att dessa barn har svårt med kamratrelationer och ibland mobbas, alternativt själva tar till våld. Många kostnadskrävande insatser för barn har misslyckats därför att man inte förstått grundproblematiken. Barn som lever med våld kan även vara högpresterande och vara omtyckta av klasskamrater men de kanske inte tar hem sina kompisar så ofta.

Barn som lever i familjer där de blir vittne till hot och/eller våld och samtidigt utsätts för våld själva får allvarliga psykiska skador. Undersökningar visar, att minst en fjärdedel, 25 procent, av barnen i familjer där mamman misshandlas också själva blir slagna.

De utsatta barnen berättar oftast inte om våldet, utan lär sig att det är något man håller inom familjen. De lär sig samtidigt, att våld är tillåtet att använda av vuxna för att uppnå sina syften.

En dansk undersökning (Christensen 1988) visar, att man i många familjer aldrig pratar om våldet. Tvärtom kanske föräldrarna förnekar det inträffade inför barnet eller låtsas som om ingenting har hänt. Detta får barnen att tystna, gömma sina minnen och ibland tvivla på vad de faktiskt upplevt. Detta kan gälla även misshandlade kvinnor, särskilt i de fall männen förnekar misshandeln. Kvinnan kan känna det som om hon är psykiskt sjuk och att hon är gift/sambo med två män, en som slår och en som är vänlig och charmerande. Det händer också att barnen bevitnar våldtäkter, vilket är ännu mera obegripligt för ett barn och ännu mera skamfyllt för mamman.

Kvinnorna är ofta ovilliga att söka hjälp för att de är rädda för att barnen ska tas ifrån dem. Detta är något som männen ofta hotar med.

Om kvinnan får hjälp är hon för det mesta en kapabel mamma, men det finns situationer där en förhandsbedömning visar, att socialtjänstens insatser kan föranleda åtgärder från nämndens sida och att en utredning bör inledas för att närmare utreda hur barnen har det. Det är dock viktigt att skapa förtroende hos mamman om att utredningen syftar till att förbättra situationen för barnen. I utredningen, som ska fokusera på barnens situation, är det självklart viktigt att

lyssna till barnens inställning utan att de försätts i svåra valsituationer eller pressas på synpunkter.

När mamma och barn placeras utom hemmet är det viktigt att de omges av personal med kunskap och kompetens så att de får möjlighet att bearbeta det som de varit utsatta för. Det är bra om de får vara ifred en tid innan barnens umgänge med fadern påbörjas. Umgänget bör inte upptas förrän skyddsaspekten så tillåter. En tredje person som närvarar vid umgänget är ofta nödvändigt.

De posttraumatiska reaktioner som misshandlade kvinnor uppvisar återkommer ofta hos barnen. Silvern et al. (1995) betonar, utifrån sin forskning, att det första steget alltid är att se till att mor och barn är säkra. Först därefter kan man gå vidare med att bearbeta de traumatiska minnena. Alla barn som bevittnat våld i familjen bör bedömas och utredas med inriktning på posttraumatiska symtom. De barn som bevittnat att mamma misshandlats och som uppvisar posttraumatiska symtom bör få möjlighet att berätta om det våld de bevittnat.

I Barn- och Ungdomspsykiatri (BUP) Bågens rapport från projektet med gruppbehandling av barn till misshandlade kvinnor finns metoden utförligt beskriven. Där beskrivs erfarenheten, att många professionella inom barnpsykiatri och socialtjänst enbart erbjuder föräldrastöd och föräldrarådgivning när barnen är i förskoleåldern. En ytterst liten del av behandlingsresurserna riktar sig direkt mot barnen. BUP Bågens uppfattning är att svårt traumatiserade förskolebarn behöver psykoterapeutisk behandling som riktar sig direkt till dem. En förändrad livssituation och föräldrastöd är en god början, men inte tillräcklig hjälp.

Stärkt skydd för barn i särskilt utsatta situationer

Anmälningsskyldigheten i socialtjänstlagen till skydd för barn har utvidgats. I de lagar, som reglerar verksamheter, som regelbundet kommer i kontakt med barn har införts en gemensam skyldighet, att på socialtjänstens initiativ samverka kring barn och ungdomar som far illa.

I lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) finns en specialbestämmelse om att vad som är bäst för den unge ska vara avgörande vid alla beslut enligt lagen. Den unges inställning ska klarläggas och hänsyn ska tas till den unges vilja med beaktande av hans eller hennes ålder och mognad. Socialnämnden ska under vissa förutsättningar överväga om det finns skäl att ansöka om överflyttning av vårdnaden för familjehemsplacerade barn.

En särskild straffskärpningsgrund finns i brottsbalken om brottet varit ägnat att skada tryggheten och tilliten hos ett barn i dess förhållande till en närstående person. Ytterligare brott som riktar sig mot den som är under 18 år läggs under allmänt åtal om vissa förutsättningar är uppfyllda.

FN:s konvention om barnets rättigheter (kortversion)

FN:s konvention om barnets rättigheter består av 54 artiklar. Det här är Barnkonventionen i en förkortad och lättläst version, alla artikelnummer tas inte upp i texten.

Artikel 1

Ett barn, det är varje människa under 18 år.

Artikel 2

Alla barn har samma rättigheter och lika värde. Ingen får diskrimineras.

Artikel 3

Barnets bästa ska alltid komma i första rummet.

Artikel 4

Konventionsstaterna ska sträva efter att till det yttersta av sina tillgängliga resurser söka förverkliga barnets sociala, ekonomiska och kulturella rättigheter. När resurserna inte räcker till bör man söka lösningar genom internationellt samarbete.

Artikel 6

Varje barn har rätt att överleva och att utvecklas.

Artikel 9

Barnet ska inte hållas åtskilt från sina föräldrar mot sin vilja, utom när det är för barnets bästa. Barn som inte bor med båda föräldrarna ska ha rätt att träffa båda två regelbundet.

Artikel 12-15

Barnet har rätt att uttrycka sin mening i alla frågor som berör det. När domstolar och myndigheter behandlar fall som rör barnet ska barnet höras och barnets intresse komma i första rummet. Barnets rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet ska respekteras.

Artikel 18

Båda föräldrarna har gemensamt det primära ansvaret för barnets uppfostran och utveckling. Barnets bästa ska för dem komma i första rummet.

Artikel 19

Barnet har rätt att skyddas mot fysiskt eller psykiskt våld och mot vanvård eller utnyttjande av föräldrar eller andra vårdnadshavare.

Artikel 20-21

Barnet, som berövats sin familjemiljö, ska ha rätt till alternativ omvårdnad. Vid adoption ska staterna säkerställa barnets bästa i enlighet med gällande lagar.

Artikel 28-29

Barnet har rätt till gratis grundskoleutbildning. Undervisningen bör förbereda barnet för livet, utveckla respekt för mänskliga rättigheter och fostra i en anda av förståelse, fred, tolerans och vänskap mellan folken.

Artikel 31

Barnet har rätt till lek, vila och fritid.

Barnet har rätt att skyddas mot ekonomiskt utnyttjande samt mot hårt arbete som skadar eller hindrar barnets skolgång och äventyrar barnets hälsa.

Artikel 34

Barnet har rätt att skyddas mot alla former av sexuella övergrepp och mot att utnyttjas i prostitution och pornografi.

Artikel 39

Barnet som blivit offer för vanvård, utnyttjande, försummelse, tortyr, väpnade konflikter eller annan omänsklig behandling har rätt till rehabilitering och social återanpassning.

Artikel 41

Rättigheterna i konventionen gäller inte om andra nationella lagar ger barnet större möjligheter att förverkliga rättigheterna.

Männen som utövar våld

Nästan allt våld mot kvinnor utövas av närstående män. Det finns än så länge inte mycket forskning kring orsakerna till männens våld, men den forskning och de erfarenheter som finns visar att dessa män inte utgör någon homogen grupp och att det finns många samverkande orsaker. Det finns heller ingenting som tyder på att de våldsutövande männen finns inom några särskilda grupper eller samhällsskikt.

Enligt Eklund-Moroney (socioonom och projektledare för socialstyrelsens projekt "Myndighetssamarbete vid kvinnomisshandel" 1992–1995) kan man räkna upp en rad faktorer och karaktäristika som kännetecknar män som använder våld. Dessa kan vara både grund till och konsekvens av våldet. Även mannen går igenom en normaliseringsprocess i förhållande till våldet och hittar olika strategier för att förhålla sig till och förklara sitt våldsbeteende.

Enligt de norska psykologerna och behandlarna av våldsamma män, Per Isdal och Marius Råkil, är de fyra mest typiska sätten:

- **Osynliggörande.** Mannen döljer våldet för sig själv och andra för att slippa förhålla sig till det. De kan till exempel åberopa minnesförlust på grund av att de varit berusade. Om kvinnan försöker tala om våldet möts hon av tystnad, flykt, ilska eller motangrepp. Många män undviker också att själva tänka på våldet genom att fokusera på andra positiva saker de gjort eller kan göra.
- **Externalisering.** Männen förklarar sitt beteende som orsakat av något utanför dem. Skulden och ansvaret läggs på någon annan. Det var kvinnan som provocerade, det var på grund av alkohol, det berodde på arbetssituationen etc. Männen blir offer för det de inte kan styra.
- **Förnekande/bagatellisering.** Våldet omtolkas och görs mildare och mera ofarligt än det var, både kvantitativt och kvalitativt. Tio gånger blir ett par gånger och det var egentligen inte så hårt. Även språkligt bagatelliseras våldet genom att använda ord som "det blev bråk, vi hade en fajt" och så vidare.
- **Fragmentering.** För mannen blir våldet en mycket liten del av en helhet. Det har bara hänt ett par gånger, normalt sett är han snäll och älskar sin fru/partner. Medan våldet för kvinnans del upplevs som något hon hela tiden måste förhålla sig till.

Om inte mannen får hjälp att förändra sitt beteende finns det stor risk att han utsätter ytterligare kvinnor för våld. Om han har barn är det dessutom, för hans fortsatta relation till barnen, viktigt att han kommer till insikt om sitt beteende och lär sig att ta ansvar för sina handlingar.

Margreth Eklund-Moroney samt Isdal och Råkil beskriver hur männen är som mest motiverade att söka hjälp när de är i kris. När de känner att de tappat kontrollen över situationen, när fasaden gått förlorad och när de tror att deras partner är på väg att lämna dem, är de som mest benägna att söka en förändring.

I de fall stadsdelsförvaltningen får kontakt med dessa män är det ofta något av detta som har hänt: Frun/sambon har lämnat mannen på grund av våldet och sökt hjälp, en anmälan har

kommit in genom polisen eller att någon uppmärksammat att barnen far illa. Fasaden har rämnat och våldet har blivit synligt utanför familjen.

I detta läge är det viktigt att få kontakt med mannen och påbörja ett arbete med honom. I annat fall går tiden, de yttre omständigheterna förändras och han kanske väljer andra strategier.

Kvinnovåldskommissionen har särskilt påtalat vikten av att kvinnan och mannen har separata kontakter och att förövare och offer aldrig ska delta samtidigt i samtal.

Männen bör alltså erbjudas en egen kontakt inom socialtjänsten. Det är viktigt att inte samma socialsekreterare, som ansvarar för kvinnan och barnen, blir den som mannen ska prata med. Mannen hänvisas till att ta kontakt med det lokala manliga nätverket och/eller Manscentrum för att få hjälp att förändra sitt beteende och sin självkänsla.

Handläggning av ärenden rörande mäns våld mot kvinnor

Kvinnor som söker hjälp/stöd till följd av hot och eller våld i nära relationer

Obs! Alla externa kostnader kring mäns våld mot kvinnor ska fakturakonteras med speciellt **projektnummer 103**.

Hänvisning i akuta situationer

Om kvinnan är **aktuell** vid förvaltningen kontakta handläggaren eller jouren vid sektionen /avdelningen

Om kvinnan **inte är aktuell** kontakta jouren vid

Mottagningsgruppen – sektionen för ekonomiskt bistånd

Jouren 508 05 160

Handläggaren ska skyndsamt ta emot samtalet/besöket – **och bör om möjligt ta med jouren från Barn och Ungdom eller Hässelbymottagningen.**

Fördelning mellan sektionerna

Barn och Ungdom

Jour 508 04 222 (barn 0–12 år)

Jour 508 04 444 (barn 13–20 år)

Kvinnor utan barn

Hässelbymottagningen

Jour 508 05 002

Kvinnor utan barn och gravida kvinnor

Kvinnor med missbruk – om det finns barn – bör BoU och Vuxen ta ärendet gemensamt.

Skyddat boende – vem står för kostnaden?

Vårdkostnaden

Kvinnor med missbruk, kvinnor utan barn och gravida – Hässelbymottagningen

Kvinnor med barn – Barn och Ungdomssektionen

Egenavgiften – kost och logi

Sektionen för ekonomiskt bistånd

Samarbete

Redan vid **första samtalet/besöket** bör kvinnan få träffa en handläggare från mottagningssektionen vid sektionen för ekonomiskt bistånd och en handläggare från Barn och Ungdom eller Hässelbymottagningen.

Kvinnor som **redan är aktuella** vid förvaltningen:

Handläggande socialsekreterare rekommenderas att ta hjälp av kollega på egna eller annan sektion och vid behov tag kontakt med sektionen för ekonomiskt bistånd.

Kvinnor med egen försörjning

Kvinnan behöver ofta ekonomisk hjälp av olika skäl och ska få adekvat sådan utan dröjsmål i avvaktan utredning (normberäkning).

Detta kan t.ex. avse matpengar vid skyddat boende, resor, fickpengar och inköp av kläder både till kvinnan och till barnen.

Utredningen bör vara klar inom en vecka.

Vilken hjälp/stöd kan kvinnan erhålla från stadsdelsförvaltningen?

I första hand bör skyddat boende med kompetent personal dygnet runt erbjudas.

I andra hand annat boende i avvaktan plats på skyddat boende. Ett skyddat boende behövs oftast inte längre än tre månader. Då har kvinnan och hennes eventuella barn hunnit bearbeta mycket och risken för att kvinnan återvänder till förhållandet är mindre än om hon inte beviljats placeringen.

Jourlägenhet, kvinnor med barn. Jourlägenhet är inte ett bra första val, varken för kvinnan med eller utan barn. I händelse av en sådan placering bör kvinnan och hennes eventuella barn erbjudas stöd och möjligheter till bearbetning på samma sätt som kvinnor och barn placerade på skyddat boende.

Stödkontakt, samtal och/eller praktiskt stöd t.ex. vid besök och – eller kontakt med andra myndigheter

Ekonomiskt bistånd

Hjälp vid umgänge – umgängespersonal och lokal

Stöd i hemmet

Tolk

Intyg vid ansökan om förtur till bostad, av starka sociala skäl

Bemötande

Våga fråga

I de fall kvinnan inte själv berättar, men då du misstänker att hon utsätts för våld är det viktigt att våga fråga. Gå dock varligt fram för att skapa förtroende. Avsätt tid för att lyssna och tänk på att det kan vara första gången kvinnan berättar.

Vinn kvinnans förtroende

Gör klart för henne att det hon berättar stannar hos den hon berättar det för. Dock gäller anmälningsplikt om hon har barn. Det kan vara farligt för kvinnan om mannen får vetskap om hennes kontakt med dig. Om du behöver berätta för någon ska kvinnan först tillfrågas.

Tolkbehov

Använd inte anhöriga eller vänner som tolk. Tillkalla alltid professionell tolk, helst kvinnlig eller använd telefontolkning. Låt kvinnan se tolkens namn och godkänna denne.

Lyssna och tro

Det kvinnan berättar är sant. På grund av känslor av skuld och skam berättar kvinnan till en början bara en liten del av sanningen.

Observera

Kvinnan befinner sig i kris. Bakom sig kan hon ha år av systematisk misshandel. Om hon gör ett förvirrat och/eller splittrat intryck innebär detta *inte* att hon inte är trovärdig. Våldet har inte bara fysiska effekter utan även långtgående psykiska konsekvenser.

Kritisera inte mannen

Genom att kritisera mannen känner sig också kvinnan kritiserad då hon valt att leva med mannen.

Tala om för henne

Misshandeln är inte hennes fel. Ingen har rätt att misshandla henne.

Tala *inte* om för henne

Tala *inte* om för kvinnan vad hon ska göra, huruvida hon ska lämna mannen eller inte. Skynda inte på henne innan hon är mogen att fatta ett beslut. Information om normaliseringsprocessen och övrig kunskap runt våld mot kvinnor och dess konsekvenser kan däremot underlätta för henne. Det är viktigt att hon förstår att hon inte är ensam om att ha blivit utsatt för våld.

Skuldbelägg inte kvinnan

för att hon stannar kvar hos mannen eller går tillbaka till honom. Många kvinnor återvänder till misshandlaren innan de fattar det slutgiltiga beslutet att lämna honom. Acceptera kvinnans val, oavsett vad hon beslutar

Följande avsnitt är hämtat ur Socialstyrelsens rapport "Våldsutsatta kvinnor, ett utbildningsmaterial för socialtjänstens personal år 2001"

Om kvinnan återvänder hem

Många kvinnor som utsätts för misshandel väljer att – i alla fall för en tid – stanna i relationen. En del i säkerhetsplaneringen för kvinnor som väljer att återvända hem är att diskutera vad hon hittills har gjort – och vad hon kan göra – för att minimera risker för henne själv och eventuella barn.

Diskutera vad som har fungerat hittills för att avvärja krissituationer och om hon tror att sådana strategier kan hjälpa nu. Fråga om hon kan förutse en upptrappning av våldet. Fråga henne om hon kommer att ringa till polisen om mannen blir våldsam. Om hon inte kan komma åt att ringa, vad kan hon då göra för att påkalla hjälp?

Be henne beskriva sitt nätverk och formulera hur det kan stödja henne i en akut situation.

Diskutera för- och nackdelar med att berätta för vänner och släktingar vad hon är utsatt för.

Vart kan hon ta vägen om hon måste fly? Hjälプ henne ställa samman en lista med telefonnummer och adresser.

Förberedelser om situationen blir akut

Föreslå att kvinnan har följande saker tillgängliga om hon måste lämna hemmet snabbt:

- Identitetshandlingar för sig själv och barnen
- Andra viktiga handlingar
- Eventuella viktiga medicinska dokument, recept
- Telefonnummer och adresser som kan vara speciellt viktiga
- Kläder och toalettartiklar för henne och barnen
- Kontobevis, kreditkort, bankböcker och nycklar till bankfack.

Övrigt att tänka på

Finns det barn?

Ta reda på var barnen finns, om de blivit slagna eller varit närvarande under misshandeln. Är det så, behövs en omedelbar bedömning av barnens situation och hjälpbehov. Kvinnan behöver också tala om sina barn och informeras om hur hon och barnen ska få hjälp tillsammans. Kvinnan kan ha en stark rädsla för att hennes barn ska tas ifrån henne. Prata med henne om detta och informera om möjligheten till stöd för henne och barnen samt juridisk hjälp.

Gör en riskbedömning

Enligt BRÅ dödas varje år ca 16 kvinnor i Sverige i samband med kvinnomisshandel. Ofta sker detta i samband med separation. Det är viktigt att diskutera riskfaktorer med kvinnan som utsätts för våld och att genomföra en säkerhetsplanering för kvinnan och eventuella andra familjemedlemmar som kan vara i fara.

Lämna mannen utanför

Ha aldrig tvåpartssamtal med mannen och kvinnan. Du vet aldrig vad de gemensamma samtalen kan leda till efter att paret har lämnat rummet. Tänk på att kvinnan gärna tar på sig ansvaret för mannen och hans känslor. Det är av största vikt att mannen och kvinnan aldrig har samma socialsekreterare.

Uppmana kvinnan skaffa läkarintyg

på eventuella skador. Hjälp henne vid behov att komma till vårdcentral/akuten för att få skadorna omsedda, fotograferade och dokumenterade.

Personalen vid akutmottagningarna på Karolinska sjukhuset och S:t Görans sjukhus har kontinuerlig utbildning i arbetet med våldsutsatta kvinnor.

Kuratorer på KS akutmottagningar är Karin Aluko, telefon 070-736 29 83, alternativt 517 725 86 och Lena Åstrand, telefon 517 741 62.

Kurator Louise Moll tjänstgör på S:t Görans akutmottagning, telefon 587 010 00.

Uppmana kvinnan göra polisanmälan

och förklara varför det är viktigt. Till exempel för att hon ska kunna erbjudas mer omfattande skydd om hon gör en polisanmälan och att hon redan vid anmälan kan begära målsägandebiträde.

Det är även viktigt för hennes trovärdighets skull, vid framtida rättsprocesser, uppehållstillstånd, förtur till bostad, vårdnadstvister etc. Respektera dock om hon inte vill göra polisanmälan. Det är viktigt att kvinnan själv får bestämma. Om kvinnan bestämmer sig för att göra polisanmälan erbjud dig att följa med henne till polisen som stöd.

Familjevåldsgruppen i city utreder alla relationsbrott. Åklagare och socialsekreterare är knutna till gruppen. Anmälan kan även göras på vilken polisstation som helst som sedan vidarebefordrar anmälan till Familjevåldsgruppen..... Polisen Peter Björk arbetar speciellt med våldsutsatta kvinnor på Norrmalm.

Telefon till Peter Björk 401 12 16. Besöksadress: Polisstationen, Tulegatan 4

Telefon till Familjevåldsgruppen 401 05 97, 0708-95 16 81. Besöksadress: Bergsgatan 48.

Informera kvinnan

om hennes möjligheter till skydd. Kvinnan kan begära skyddat telefonnummer. Hos skattemyndigheten kan hon få hjälp till skyddad adress. Om hotbilden är allvarlig kan kvinnan få ett trygghetspaket hos polisen. Hon kan också ansöka om att få ett besöksförbud utfärdat mot mannen.

Personliga tillhörigheter

Om kvinnan behöver hämta personliga tillhörigheter i hemmet fråga henne i första hand om hon har någon vän/släkting som kan gå med henne. Låt henne inte gå ensam. Om kvinnan inte själv kan ordna någon som går med, ta med dig en kollega och följ henne. Informera polisen om vilken dag/tid ni går dit.

Skyddat boende

Om kvinnan behöver skyddat boende, använd alltid i första hand boende med personal och i sista hand hotell. Om kvinnan ska klara att fullfölja beslutet att lämna mannen behöver hon mycket stöd.

Ekonomisk hjälp

I det akuta skedet kan kvinnan vara i behov av ekonomisk hjälp. Hon kanske saknar egna inkomster eller så har mannen tagit kontroll över kvinnan och hennes rörelsefrihet genom, att hindra henne att ha tillgång till pengar. Det är viktigt att vid akut ekonomisk kris bevilja bistånd till kvinnan och barnen och att ha ett flexibelt bemötande vad gäller ekonomin.

Fortsatt stöd och hjälp till kvinnan

Utred kvinnans behov av mer långsiktiga hjälp- och stödsatser, till exempel fortsatt praktiskt stöd, samtalsstöd hos socialsekreterare, en kontakt med Öppenvårdsektionen (Familj och Rådgivnings Gruppen eller Familjecentralen), psykiatri, familjerådgivning, brottsofferjour, krissamtal, samtalsgrupp för kvinnor.

Erbjud fortsatt kontakt och följ upp ärendet. Tänk på att kvinnan behöver långvarig uppföljande kontakt och att hon kan behöva hjälp att utöka sitt nätverk för att undvika ensamhet som kan öka risken för att hon återupptar kontakten med mannen.

Informera om möjligheten till juridisk rådgivning och var hon kan få detta kostnadsfritt. Informera om hur hon ska göra om hon vill ta ut skilsmässa, vilken tingsrätt hon ska vända sig till m.m. Informera om att hon kan hävda besittningsrätt till bostaden om barnen ska bo hos henne. Hjälp henne vid behov söka underhålls- och bostadsbidrag.

Dokumentation och sekretess

I ärenden som inte enbart är rådgivande utan som leder till beslut måste dokumentation ske. Socialtjänsten är skyldig att dokumentera allt som kan ha betydelse för socialnämndens ställningstagande. Dokumentationen kan dock hållas så sparsam som möjligt om den kan misstänkas vara till skada för klienten. Gå i sådana fall igenom akten tillsammans med klienten. Uppgifter om tredje person bör i möjligaste mån undvikas. Vad gäller sekretess gäller olika regler beroende av om det är ett pågående eller ett avslutat ärende.

I ett pågående ärende har parterna rätt att ta del av alla uppgifter om det inte är av synnerlig vikt att uppgiften inte röjs. Sekretesslagen 14 kap. 4§ stadgar att man kan vägra lämna ut allmänna handlingar – till exempel barnets adress – till vårdnadshavaren om barnet kan skadas fysiskt eller psykiskt om uppgiften lämnas ut. Det ska medföra ”betydande men” vilket innebär att det inte räcker med allmän oro. Betydande men kan avse att mannen/barnets far/vårdnadshavare tidigare varit hotfull, slagit barnet eller dylikt. Hemlighållande är nödvändigt för att avvärja fara för någons liv eller hälsa, eller att barnet vårdas eller har omhändertagits med stöd av LVU och att hemlighållandet är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med omhändertagandet eller vården.

Uppgifter om ett barns adress kan hemlighållas om den som har hand om barnet löper risk att misshandlas av vårdnadshavaren.

Beslutet ska följas av besvärshänvisning. Vem som har beslutsrätt när det gäller att vägra lämna ut allmänna handlingar framgår av stadsdelsförvaltningens delegationsförteckning. Det finns ännu inga nationella riktlinjer för hur frågan om mäns våld mot kvinnor ska hanteras i utredningar om vårdnad, boende och umgänge.

Undantag från huvudregeln om gemensam vårdnad och umgängesrätt finns i föräldrabalken 6 kap. 2a § där det framgår att om *risk* för att barnet utsätts för övergrepp, olovligen förs bort eller annars far illa ska detta beaktas vid beslut om ovannämnda.

I ett avslutat ärende har däremot bara den person uppgiften rör rätt att ta del av handlingarna. Ett sätt att förenkla när det rör misshandelsfall är att lägga upp separata akter för kvinnan och mannen även om de är sambo eller gifta.

Särskilt utsatta grupper

Våld mot kvinnor förekommer i alla samhällsklasser och sociala sammanhang.

Grupper som kan ha särskilt svårt att söka stöd är äldre kvinnor, kvinnor med missbruk eller funktionshinder, homosexuella och kvinnor med annan kulturell bakgrund. Även kvinnor med en hög status i samhället kan ha svårigheter att söka hjälp. En annan sådan grupp kan vara vår egen personal, för vilka särskilda rutiner bör finnas.

Äldre kvinnor

Operation Kvinnofrid har tagit fram en skrift som handlar om våld mot äldre kvinnor och en som handlar om våld mot kvinnor med funktionshinder. Dessa visar på utsattheten hos kvinnor som är i beroendeställning, vilket ökar risken för kränkningar och övergrepp samtidigt som möjligheten att bli sedd och att få stöd försvåras.

Hjelde Eriksson (Brottsoffermyndigheten 2001) skriver i "Omfångsundersökning om våld mot äldre kvinnor och män":

"Det finns skäl att speciellt uppmärksamma äldre kvinnors utsatta situation. Äldre kvinnor är något mer utsatta för våld och övergrepp än äldre män. Arten och graden av kvinnornas utsatthet är också mer upprepad och av allvarligare slag. Enbart de äldre kvinnorna har, med ett undantag bland männen, utsatts för sexualiserat våld. De utsatta kvinnorna mår sämre, har sämre hälsa, lider av mer psykosomatiska och psykiska symtom, använder mer medicin och är också i högre grad traumatiserade av tidigare utsatthet för våld, som inträffat före 65 års ålder, än de utsatta männen. Till de äldre kvinnornas större direkta utsatthet för våld som undersökningen visar kommer samhällets kulturella och strukturella våld mot äldre kvinnor. Dessa äldre kvinnor är således flerfaldigt utsatta."

Det finns också äldre kvinnor boende i sina hem, som utsätts för våld och kränkande handlingar av sina vuxna barn, kanske en missbrukande son eller dotter som invaderar moderns hem, kräver passning och pengar och ibland till och med säljer kvinnans ägodelar. Dessa mödrar kan oftast inte tänka sig att polisanmäla sitt eget barn, men behöver naturligtvis mycket stöd och hjälp för att hantera situationen.

Kvinnor med funktionshinder

Nationellt Råd har givit ut en skrift som heter: "När man slår mot det som gör ont – våld mot kvinnor med funktionshinder". Skriften bygger i huvudsak på en studie av våld mot kvinnor med funktionshinder från den ideella föreningen "Forum Kvinnor och Handikapp". Nedan redovisas utdrag ur skriften.

Det finns ingen särskild statistik vad gäller våld mot kvinnor med funktionshinder, men studien visar ändå, genom de många intervjuer som utförts, att problemet finns och att det blir extremt kännbart för dessa utsatta kvinnor. Inom forskningen av våld som drabbar kvinnor har kvinnor med funktionshinder inte alls synliggjorts. Endast från forskningen kring kvinnor och barn med olika former av utvecklingsstörning vet man, att förekomsten av sexuella övergrepp är oroande hög och ofta startar tidigt i kvinnornas liv.

En kvinna som lever med funktionshinder hamnar ofta i olika beroendesituationer. Hon är beroende av vård och service i olika former från både samhälle och anhöriga. Ju mer omfattande hennes funktionsnedsättning är desto större blir hennes beroende. Ett tydligt

exempel är kvinnor med kommunikationshandikapp. Dessa kvinnor är ofta helt beroende av någon anhörig och/eller personal för att kunna kommunicera med yttervärlden.

Den maktobalans som råder mellan den vårdande och den funktionshindrade gör också att det skapas möjligheter till våldsutövning. Därför är det viktigt att kvinnor med funktionshinder har flera olika vård- och stödkontakter.

Den funktionshindrade kvinnan ses av tradition ofta som ”könlös” och beroende. Hon reduceras lätt till ett objekt, någon som ska tas omhand. Denna objektifiering kan i sin tur leda till svårigheter för forskare och vårdpersonal att verkligen se allvaret i de övergrepp som kvinnan utsätts för. Händelser, som en icke funktionshindrad person skulle betrakta som extrema, eller som rena övergrepp, beskrivs som vardagsföreteelser när de drabbar en funktionshindrad person. Våldet normaliseras.

EU-projektet METIS, startad av en spansk handikapporganisation 1997 med syfte att öka medvetenheten om diskriminering och våld mot funktionshindrade kvinnor, använder begreppsparat **aktivt** och **passivt** våld för att tydliggöra hur våldet drabbar på flera plan.

Aktivt våld brukar beskrivas som det sätt på vilket våldsutövaren agerar. Hit hör fysiskt våld, känslomässigt och sexuellt våld samt ekonomiskt utnyttjande.

Passivt våld är när någon utövar våld genom att inte agera – vårdpersonalen underlåter att vårda, personen drabbas av en känslomässig isolering, får inte sin medicin, får inte komma ut, får inte byta kroppsställning, tillfogas smärta vid förflyttning etc. eller får över huvud tagit inte sina behov tillfredsställda.

En vanlig uppfattning är att psykiskt sjuka kvinnor hittar på, eller inbillar sig, att de utsätts för övergrepp. Kanske vårdas de just för att de upplever saker som vi andra inte delar. Mot den bakgrunden är det lätt att avfärda berättelser om övergrepp som vanföreställningar.

Missbrukande kvinnor

Kvinnor som missbrukar alkohol eller andra droger och som lever i relationer med män har nästan undantagslöst också en missbrukande partner. När dessa kvinnor utsätts för våld av sin partner har de ofta svårt att få hjälp av flera skäl.

Missbrukande kvinnor har ofta en låg självkänsla tillsammans med känslor av skam och skuld som ofta förstärks av omgivningens attityder och bemötande.

Kvinnor i allmänhet, och förstås även missbrukande kvinnor, tar ofta på sig skulden själva för det som händer dem. Den missbrukande kvinnans känsla av att hon får skylla sig själv blir ännu tydligare, eftersom hon själv delar uppfattningen att hon genom sitt sätt att leva utsätter sig för våld. En allmän uppfattning i samhället är ju, att det förekommer mycket mera våld i missbrukarkretsar än i övrigt.

Kopplingarna mellan orsak och verkan, våld och missbruk, missbruk och våld, är sällan enkla och entydiga. Det finns ingen forskning som belägger att mäns våld mot kvinnor i nära relationer skulle vara vanligare eller värre i en relation där ena parten (oftast mannen) eller bägge två har ett missbruk. Däremot vet vi, att män ofta försvarar sig med att han var full och därmed inte ansvarig för sina handlingar, medan kvinnor så gott som aldrig ursäktas för sina handlingar om hon varit påverkad. Tvärtom, då får hon skylla sig själv i ännu högre grad.

Att kvinnor med ett eget missbruk är en så utsatt grupp beror mest på att det inte finns hjälp att få och ingenstans för henne att ta vägen. Kriscentra och kvinnojourer kan inte ta emot missbrukande kvinnor. Socialtjänst, polis och sjukvård ger inte alltid ett bra bemötande. Många missbrukande, misshandlade kvinnor kan vittna om hur de blivit utkörda från akutmottagningar på grund av att de varit påverkade, hur poliser betett sig illa och vägrat ta upp anmälan eftersom kvinnan varit otydlig och förvirrad och hur socialtjänsten fokuserat på missbruket och inte velat, eller vågat, tala om våldet eller erbjudit hjälp i övrigt.

Det är lätt att som myndighetsperson glömma att kvinnan, även om hon missbrukar och har en mängd andra sociala problem, faktiskt har utsatts för ett brott. Hon lever i en relation, som hon, precis som de flesta våldsutsatta kvinnor, kan ha svårt att bryta upp ifrån och möjligheten att få hjälp och att ha någonstans att ta vägen är ytterst begränsad. Om hon har barn blir det ännu svårare, för hon tror sannolikt att barnen tas ifrån henne, snarare än att hon får hjälp att klara av sin situation.

Det är heller inte alltid så lätt att hjälpa kvinnan, eftersom hennes tillit till människor i allmänhet, och myndighetspersoner i synnerhet, ofta är utomordentligt dålig. Hon betar sig sällan som ett idealiskt brottsoffer – hon kan vara svårtillgänglig, misstroende, provocerande, gapig, förvirrad eller stökig, vilket kanske gör att den som försöker hjälpa ger upp – vilket hon i sin tur visste från början, det vill säga att hon inte skulle få någon hjälp. Hennes känsla blir, att hon inte är värd att få hjälp.

Det krävs kunskap, tålmod och styrka för att stå kvar och visa att hon tas på allvar.

Ett projekt bestående av representanter från stadsdelsförvaltningarna i innerstaden, polismyndighet, landsting och flera frivilligorganisationer arbetar nu på en handlingsplan angående hur man bättre ska kunna hjälpa denna utsatta grupp.

Flickor och unga kvinnor i patriarkala familjer

Kvinnors Nätverk har givit ut en broschyr, som är avsedd att fungera som stöd för socialsekreterare och andra som möter unga kvinnor som utsätts för hot och misshandel i sina familjer. Här följer ett sammandrag av de erfarenheter som redovisas i broschyren.

Dessa familjer har vanligtvis sitt ursprung i Mellanöstern eller Nordafrika, där så kallade hederstraditioner fortfarande gäller.

Fenomenet har inte koppling till någon särskild religion, utan härrör främst från tradition. Flickor från såväl kristna som muslimska familjer försöker undkomma, kontroll, hot, misshandel och/eller tvångsgifte i unga år.

Det hedersrelaterade förtrycket har uppmärksammats på senare år främst med anledning av ett par mordfall, vilka utgjort den yttersta konsekvensen av detta förtryck. Oavsett hur förtrycket tar sig uttryck är det viktigt att tydliggöra, både för flickorna och deras familjer, att kränkningarna inte accepteras.

I dessa starkt patriarkala familjer är fadern familjens tydliga överhuvud. Tillsammans med manliga släktingar ansvarar han för kontrollen av kvinnornas sexualitet. Sex utanför äktenskapen anses oacceptabelt och faderns uppgift är, att se till att döttrarnas oskuld bevaras tills de är gifta. Misslyckas fadern med detta skadas hans och familjens heder.

Döttrarna befinner sig längst ned i familjehierarkin, vilket bland annat yttrar sig i inskränkningar i flickornas rörelsefrihet, umgänge, klädsel och vad de får göra. Flickornas personliga integritet kränks ideligen och kontrollen hårdnar vanligtvis när de kommer i puberteten på grund av föräldrarnas rädsla för sexuell aktivitet i någon form.

En del flickor lever i en outhärdlig situation och väljer att rymma eller söka hjälp utifrån. Att vända sig till någon utomstående för att få hjälp innebär ett stort steg, eftersom det innebär ett svek mot familjen. Flickan kommer med största sannolikhet att ådra sig familjens missnöje. Ett skäl till att hon ofta väntar länge med att be om hjälp hos någon utomstående är dels att hon egentligen inte vill smutskasta sin familj och dels att hon samtidigt är rädd för repressalier i någon form. Det händer att misshandeln de utsatts för trappas upp, kontrollen blir ännu hårdare och eventuella planer på arrangerade äktenskap avslöjas.

Partnervåld bland homosexuella par

Erfarenheter och forskning visar att problematiken i stort sett ser likadan ut som i heterosexuella relationer. Makt och kontroll är centrala begrepp. Försvårande aspekter finns, t ex att stereotyperna för brottsoffer (kvinna) och förövare (man) inte stämmer. Förekomsten av våld erkänns inte alltid bland homosexuella. Homosexuella utsätts även för "outing", dvs. den som vill lämna en relation där våld förekommer, kan av sin partner utsättas för hotet att partnern kommer, att i så fall berätta om den sexuella läggningen för t ex föräldrar, barn, arbetsgivaren osv. Riksförbundet för Sexuellt Likaberättigande (RFSL) har en särskild jourtelefon dit personer kan ringa och söka hjälp bland annat för att de är utsatta för denna typ av våld.

Prostituerade kvinnor

Skrivs in i handlingsplanen till december 2005.

Kvinnlig könsstympning

Skrivs in i handlingsplanen till december 2005.

Andra myndigheter

Rättsligt stöd och skydd

Målsägandebiträde

Ett målsägandebiträde är en juridiskt kunnig person, som ska ta tillvara målsägarens, i detta fall, kvinnans, intressen. Målsägandebiträdet ska lämna stöd och hjälp under förundersökning och rättegång och kan även hjälpa till att föra eventuella skadeståndskrav. Kvinnan kan muntligt framföra till polis eller åklagare att hon vill ha ett målsägandebiträde och de har då skyldighet att framföra hennes önskemål till tingsrätten.

Stödperson

En stödperson fungerar som personligt stöd för kvinnan under förundersökning och rättegång. Stödpersonen kan också hjälpa kvinnan med nödvändiga kontakter som myndigheter, sjukvård, försäkringsbolag etc. Kvinnan bestämmer själv om hon har behov av en stödperson och vem denne ska vara. Det enda krav som ställs på en stödperson är att denne ska vara lämplig. Stödpersonen har inga juridiska befogenheter och han/hon måste godkännas av domstolen. En socialsekreterare, någon från brottsofferjouren, kvinnojouren eller någon närstående kan förordnas som stödperson. Kvinnan kan ha både stödperson och målsägandebiträde under processen. Stödpersonen får dock ingen ersättning för sitt engagemang.

På brottsofferjourerna finns särskilt utbildade, ideellt arbetande personer, som har till uppgift att stödja och hjälpa brottsoffer.

Trygghetspaket

Trygghetspaket och annan teknisk utrustning ska finnas vid varje polismyndighet och bör kunna lämnas ut dygnet runt inom hela polismyndigheten. Skyddspaketet innehåller bland annat en mobiltelefon med direktkoppling till polisen. Trygghetspaketet kan kombineras med andra skyddsmetoder.

Skyddad adress

Skyddad adress kallas även kvarskrivning och beslutas av den lokala skattemyndigheten. Den innebär att ny adress inte får lämnas ut till någon. Officiellt står personen fortfarande kvar på sin gamla adress. Skydd som kvarskrivning (skyddad identitet) görs hos Skattemyndigheten och kombineras lämpligen med namnbyte som görs på Patent- och registreringsverket.

Ny identitet/fingerade personuppgifter

Att byta identitet kan vara ett sätt att utöka skyddsmöjligheterna. Det innebär att man får ny identitet med fingerat personnummer m.m. Detta skydd används dock mycket restriktivt. Beslut fattas av Stockholms tingsrätt efter ansökan från Rikspolisstyrelsen. Ansökan kan göras hos närmaste polismyndighet eller hos Rikspolisstyrelsen direkt.

Skydd som kvarskrivning, spärrmarkering och fingerade personuppgifter medför stora konsekvenser i kvinnans liv. För att de ska fungera måste hon flytta, byta jobb, byta umgänge etc. Fingerade personuppgifter medför utöver detta en rad komplikationer eftersom allt som rör kvinnans tidigare liv, utbildningsdokument, anställningsintyg, ägodelar m.m. står i hennes gamla namn.

Skyddad folkbokföring

Personsäkerhetsutredningen överlämnade 2002 ett delbetänkande, Nationell handlingsplan mot våld i nära relationer, till Justitiedepartementet. Där föreslås en rad åtgärder inom olika områden för att förbättra läget för kvinnor som utsätts för våld i nära relationer. Ett av förslagen är att ett nytt skyddsinstitut, skyddad folkbokföring, införs. Detta skulle innebära att utsatta personer skulle kunna folkbokföras i särskild ordning och med ett högre sekretesskydd än vid vanlig folkbokföring. Denna åtgärd är tänkt att komplettera kvarskrivning och spärrmarkering. Till skillnad från kvarskrivning skulle skyddad folkbokföring även kunna utnyttjas av personer som inte flyttat och kan kombineras med kvarskrivning för att ge ytterligare skydd. Utredning pågår.

Rättsprocessen

Anmälan

Kvinnomisshandel faller under allmänt åtal, vilket betyder att vem som helst, som känner till förhållandena, kan göra polisanmälan. Kvinnan behöver alltså inte själv göra anmälan. Den som arbetar på en myndighet som faller under sekretesslagen och har tystnadsplikt, kan bara anmäla om brottet kan ge minst två års fängelse. Detta gäller i allmänhet inte misshandel, varför kvinnans medgivande behövs för polisanmälan. Vid anmälan behöver inte kvinnan lämna full redogörelse, utan kan återkomma, tillsammans med en stödperson, om hon så vill, och fullfölja anmälan.

Polisförhör

Kvinnan kan ha någon med sig under förhören, ett förhörsvittne. Det kan vara en socialarbetare, en stödperson genom Brottsofferjouren eller en kontaktperson. Förhørsledaren fattar beslut om detta.

Förundersökning

När förundersökningen är slutförd och åtal har väckts (undantag finns) är den en offentlig handling. Kvinnan, som är målsägare, kan begära en kopia av utredningen hos polis/åklagare.

Anhållen/häktad

Om mannen anhållits eller häktats i samband med polisanmälan och sedan släpps ut ska polisen meddela kvinnan detta om hon önskar det.

Besöksförbud

Åklagare eller domstol kan för att skydda kvinnan meddela en person i hennes närhet besöksförbud. Det innebär att kvinnan under den tid som beslutet avser inte ska få besök av, kontakt av eller följas efter av den som förbudet avser. Besöksförbudet avser en viss tid, högst ett år, men kan förlängas med högst ett år i taget.

Ett generellt kontaktförbud innebär att kvinnan inte ska få personliga besök och inte heller kontaktas per telefon, brev, genom bud, genom telegram, e-post eller liknande.

Också annat som kan väcka kvinnans uppmärksamhet kan ingå i förbudet. Kontaktförbudet är inte begränsat till vissa platser utan gäller överallt.

När åklagaren beslutar om besöksförbud ska socialnämnden genast underrättas om parterna har gemensamma barn under 18 år.

Från den 1 september 2003 trädde nya regler om besöksförbud i kraft. Bland annat kan polisen ta med en man som misshandlar sin kvinna till ett omedelbart förhör. I direkt anslutning till förhöret kan jouråklagare därefter komma att meddela mannen ett besöksförbud avseende parets gemensamma barn.

Utvidgat och särskilt utvidgat besöksförbud

I vissa fall kan åklagare meddela beslut om utvidgat besöksförbud. Ett utvidgat besöksförbud gäller med den omfattning och de geografiska begränsningar som anges i beslutet.

Beslutet kan avse förbud att uppehålla sig i närheten av kvinnans bostad, arbetsplats eller annat ställe där hon brukar vistas.

Den som har överträtt ett utvidgat besöksförbud kan meddelas förbud att uppehålla sig inom ett större område än det som nämnts. Ett sådant förbud får omfatta områden i anslutning till sådana platser där kvinnan har sin bostad eller arbetsplats eller andra platser där kvinnan brukar vistas.

Besöksförbud avseende gemensam bostad

Besöksförbud får också avse förbud att uppehålla sig i en bostad som brukas gemensamt med annan om det på grund av särskilda skäl finns en påtaglig risk för att den som förbudet avses gälla kommer att begå brott mot sammanboendes liv, hälsa, frihet eller frid. Ett sådant förbud får meddelas för högst 30 dygn och får förlängas endast om det finns särskilda skäl och det endast sju dygn i taget. När ett sådant förbud har meddelats får polis avlägsna den som förbudet avser från bostaden.

Undantag och begränsningar av besöksförbudet

Ett besöksförbud omfattar inte kontakter som med hänsyn till särskilda omständigheter uppenbart är befogade. En sådan omständighet kan till exempel uppstå om gemensamma barn insjuknar akut.

Har särskilda undantag eller begränsningar gjorts framgår detta av beslutet.

Överträdelse av förbudet

Den som överträder ett besöksförbud kan dömas till böter eller fängelse i högst ett år. Om brottet är ringa, ska inte dömas till ansvar.

Prövning samt omprövning av förbudet

Åklagares beslut kan prövas av tingsrätten om den som ålagts besöksförbud eller den som förbudet ska skydda begär det. Tingsrättens beslut kan överklagas till hovrätten.

Om det finns skäl till det med hänsyn till ändrade förhållanden kan åklagare häva eller ändra ett beslut om besöksförbud. Begäran om sådan prövning kan göras muntligen eller skriftligen. Åklagare kan inte häva eller ändra ett beslut som är föremål för rättens prövning.

Har särskilda undantag eller begränsningar gjorts framgår detta av beslutet.

När det gäller besöksförbud avseende gemensam bostad ska åklagarens beslut meddelas med särskild skyndsamhet.

Rättegång

Under rättegången får kvinnan ha med sig någon stödperson, som kan sitta bredvid henne i rättsalen.

Kvinnan/målsäganden har också rätt till målsägandebiträde vid vissa typer av mål, till exempel sexualbrott och allvarligare former av misshandel och olaga hot. Under rättegången ska kvinnan berätta om vad som har hänt och vad som föranlett polisanmälan. Åklagaren för samhällets talan och ska bevisa att brott är begånget. Kvinnan kan oftast, om hon så önskar, få träffa åklagaren före rättegången. Hon måste då ta kontakt med vederbörande åklagare och bestämma tid och plats för mötet. Kvinnan kan begära att få rättegången planerad så att hon slipper träffa mannen i rättsalen. Det går att ordna så att mannen får sitta i ett annat rum och lyssna på målsägandes berättelse. Det anses dock ur bevisynpunkt bäst om mannen är med i rättsalen under förhöret.

Skadestånd

Om kvinnan begär skadestånd, kan denna talan prövas i brottmålsrättegången om det inte är alltför komplicerat och därmed belastar brottmålsprocessen. Målsägandebiträdet eller, om sådan inte förordnats, åklagaren kan hjälpa till att föra talan. I vissa komplicerade fall handläggs skadeståndstalan för sig som ett tvistemål i en särskild förhandling. Kvinnan kan då få rättshjälp och ett juridiskt ombud. Rättsskyddet i hemförsäkringen kan ersätta kostnaderna för det juridiska ombudet.

Skadeståndsansättning

Om inte mannen har medel till att betala skadestånd kan kvinnan ändå få ersättning om hon har hemförsäkring med överfallsskydd. I annat fall kan Brottskadenämnden bevilja ersättning efter ansökan. Båda instanserna gör en prövning i frågan, men frångår sällan en dom. Särskild dom på skadestånd krävs dock inte alltid. Ansökan om skadeståndsansättning kan göras i efterhand. Kvinnan bör informeras om detta.

Förtur till bostad via bostadsförmedlingen

Alla som har svenskt personnummer kan söka förtur till bostad hos bostadsförmedlingen. Den som av sociala eller medicinska skäl har ett särskilt bostadsbehov, som inte på egen hand eller på annat sätt går att lösa, kan få förtur till bostad hos Stockholms Stads Bostadsförmedling AB. Skälen till den bostad eller det område som söks måste som regel styrkas med intyg. Intygen kan skrivas av till exempel läkare, socialarbetare eller någon annan som i sin yrkesverksamhet har en stödjande eller behandlade kontakt med sökanden och därigenom väl känner till behovet av bostad. Bostadsförmedlingen kan behöva kontakta intygsskrivare för kompletterande uppgifter.

Blanketten för förtursansökan finns hos Stockholms Stads Bostadsförmedling AB. Den kan laddas ned via nätet på www.bostad.stockholm.se eller beställas per telefon 587 188 80.

Det är svårt att få förtur till bostad i Stockholm. Väntetiden tills ansökan behandlas är 2–3 månader. Den som beviljas förtur kan sedan få vänta upp till ett år beroende på tillgången på lägenheter. Om det finns en aktuell hotbild kan handläggningstiden eventuellt påskyndas. Det kan vara svårt att vänta så länge, särskilt för den som bor på kvinnojour eller i annat skyddat boende. De krav man ställer på lägenheten och vilket område man väljer kan påverka väntetiden.

Sjukvården

Den som är i behov av akut hjälp ska i första hand vända sig till vårdcentralerna i Hässelby och Vällingby eller närakuten vid Brommaplan för akut sjukvård gäller S:t Görans sjukhus.

Rutiner vid S:t Görans sjukhus

Vid S:t Görans sjukhus akutmottagning arbetar man efter en intern handlingsplan för omhändertagande av misshandlade kvinnor. Denna innehåller rutiner för hur och under vilka former undersökningen av kvinnan ska göras och den behandlar även våld mot kvinnor mer allmänt, bemötande, sekretess etc.

Handlingsplanen säger bland annat att:

- Kvinnan så snart som möjligt ska få komma in på ett enskilt undersökningsrum och bli snabbt omhändertagen.
- Hon ska få en kontaktperson som finns lättillgänglig och att hon helst inte ska lämnas ensam.
- Samtal och undersökning ska genomföras utan närvaro av anhörig.
- Vid behov av tolk ska en professionell sådan tillkallas. Mannen får aldrig användas som tolk.
- Vid dagtid ska kurator tillkallas rutinmässigt för att utreda och bedöma kvinnans behov av hjälp både akut och långsiktigt. På jourtid kan kvinnan erbjudas samtal med Kriscentrum för kvinnor eller socialjouren för stöd och hjälp med eventuell jourbostad.
- Hon ska tillfrågas om eventuella barn. Behöver åtgärder vidtas för deras skull?
- Alla kvinnor som sökt för misshandel ska ges information om möjligheter till stöd.

Handlingsplanen innehåller även en checklista/blankett där noteringar kan föras och som ger stöd vid ett eventuellt rättsintyg.

Jourverksamheten (tidigare Akut- och kristeamet)

Denna verksamhet har öppet dygnet runt och kan erbjuda stödsamtal per telefon, hembesök i akuta fall och vid behov inläggning på en egen psykiatrisk avdelning på S:t Görans sjukhus. Telefon 672 29 33

Rättsintyg

Rättsintyg skrivs av läkare och används som bevismaterial av polis, åklagare eller domstol. Förfrågan om intyg kan komma flera år efter en misshandel och det är därför viktigt att dokumentation av skador görs mycket noggrant.

Anmälningsskyldighet

Inom sjukvården gäller anmälningsskyldighet utifrån Socialtjänstlagen, kap 14. 1§.

Sjukvårdspersonal är skyldig att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om något som innebär att denne behöver ingripa till underårsskydd.

Det är socialnämndens och inte vårdpersonalens uppgift att utreda huruvida ett barn behöver skydd eller ej. För vårdpersonalen räcker det om de får veta eller befarar att ett barn far illa. Detta är viktigt att tänka på när man inom vården träffar misshandlade kvinnor som har minderåriga barn. Att dessa barn far illa av den situation de lever i är snarare regel än

undantag. Är man osäker finns möjlighet att ringa socialtjänstens utredningssektion, beskriva situationen utan att lämna namn på patienten och be dem avgöra om de tycker att en anmälan bör göras. (Mer information finns under Barnens situation)

Externa stödåtgärder för kvinnor och barn

Kriscentrum för kvinnor

Wollmar Yxkullsgatan 23 Kriscentrum för kvinnor har jour dygnet runt.
118 50 STOCKHOLM Jourtelefon: 429 99 40

På Kriscentrum för kvinnor kan våldsutsatta kvinnor få skydd, stöd och en fristad. Kvinnor, med eller utan barn, som utsatts för psykiskt, fysiskt och sexuellt våld kan få professionell hjälp.

Kriscentrum för kvinnor har ett eget hus centralt i Stockholm. Kvinnor kan där själva söka hjälp och stöd. Stadsdelsförvaltningarna och socialjouren kan dels hänvisa kvinnor till mottagningen, men också placera kvinnor i det skyddade boendet.

Mottagning på dagtid med stödjande och återupprättande samtal.

Samtalsgrupper.

Kvinnor får vara anonyma och inga avgifter tas ut.

Rådgivande samtal med jurist.

2004-11-30 beslutade socialtjänstnämnden att staden kommer att knyta tre kuratorer till Kriscentrum för kvinnors öppna verksamhet. Kuratorerna, som ska arbeta nätter och helger, ska erbjuda professionell samtalshjälp till våldsutsatta kvinnor och kommer att finnas på Stockholms akutsjukhus. Kvinnor ska erbjudas kontakt med Kriscentrums öppna mottagning och det ska finnas en möjlighet att erbjuda plats på Kriscentrums skyddade boende.

Socialjouren

Brännkyrkagatan 123 Jourtelefon dygnet runt 508 40 000
117 91 STOCKHOLM

Socialjouren kontaktas när ordinarie socialtjänst inom stadsdelsförvaltningen är stängd.

Om en kvinna behöver hjälp akut blir hon omhändertagen och kan vid behov hämtas på plats.

Erfarna socialsekreterare kan erbjuda kvinnan:

- Samtal
- Följa med till sjukhus om läkarundersökning behövs omedelbart
- Hjälpa kvinnan med polisanmälan
- Se till att barnen är trygga om de är kvar i hemmet
- Fortlöpande kontakt under natten eller helgen
- Kontakt med poliser för att informeras om eventuellt åklagarbeslut angående mannen
- Att ordna skyddat boende för kvinnan och barnen
- Kontakt med socialtjänsten på aktuell stadsdelsförvaltning för fortsatt hjälp till kvinnan
- Samtal med mannen om kvinnan så önskar.

Alla Kvinnors Hus (AKH)

Svartensgatan 3, (T) Slussen, uppgång Götgatan.

AKH är främst till för kvinnor som lever i ett misshandelsförhållande och behöver råd, stöd och/eller skyddat boende samt för socialsekreterare och andra, som i sin yrkesutövning kommer med förfrågan om skyddat boende.

Expeditionen är öppen för personligt besök mellan klockan 09.00–18.00 måndag till torsdag, och fredagar kl. 9.00–17.00. De har telefonjour på vardagar (kontorstid) på telefonnummer 644 09 25. Tala med Lisbeth eller Åza. Säkrast svar kl. 10.00-12.00.

Kvällsjour

Alla kvinnor som arbetar i kvällsjouren har genomgått jourutbildning. Hit kan du ringa varje kväll kl. 18.00–21.00 på tel. 644 09 20.

Juristjouren

De kvinnor som arbetar i juristjouren har juridisk utbildning från universitet/högskola och har genomgått AKH:s juristjourutbildning. Allmänhet och hjälpsökande kvinnor kan få kostnadsfri juridisk rådgivning på onsdagar kl. 18.00–21.00 på tel. 644 09 20.

Tjejjouren

En jour som sköts av unga kvinnor mellan 20-30 år och i första hand vänder sig till yngre tjejer. Du kan ringa och tala med tjejjouren på torsdagar kl. 18.00-21.00 på tel. 644 09 20.

Jour för döva och hörselskadade

Jouren drivs av och vänder sig till hörselskadade och döva kvinnor. Jouren är öppen varannan torsdag kl. 18.00-21.00 jämna veckor på texttelefon nummer 615 13 58/59. Full anonymitet garanteras.

Alla Kvinnors Hus erbjuder kostnadsfria samtalsgrupper.

För anmälan och information ring 644 09 25 dagtid eller 644 09 20 kvällstid.

Terrafem

Kungsholmsgatan 8

Fax: 650 54 25. Kontor: 643 05 10

Nationell jourtelefon på 20 olika språk: 020-52 10 10. (Mån-fre kl. 18–21).

Terrafem är en ideell organisation som arbetar för kvinnors och flickors rätt att leva utan mäns våld och dominans. Terrafem driver Sveriges enda rikstäckande jourtelefon för kvinnor och flickor med utländsk härkomst. Här kan du få stöd och råd på för närvarande cirka 27 olika språk. Terrafem har också en tjejjour för dig som är under 25. Organisationen arbetar för att öppna en fristad för hotade flickor och kvinnor med utländsk härkomst.

Systerjouren Somaya

Kvinnojourens telefon: 760 96 11 måndag-fredag kl. 10-14 samt onsdag kl. 18–20.

Tjejjourens telefon: 795 95 91 måndagar kl. 9-11.30 samt torsdagar kl. 16–18.

Nordens enda kvinno- och tjejjour med muslimska jourkvinnor. Här arbetar muslimska systrar från 15 olika länder, med 17 olika språk. Kvinnan kan vara anonym och behöver inte förklara sin religion eller kultur. Joursystrarna talar många av de språk som förekommer i den muslimska världen. Systerjouren erbjuder:

- Rådgivning per telefon
- Möjlighet att komma på besök för rådgivning
- Hjälpa att ordna skyddat boende
- Följa med till polis, advokat, läkare, rättegångar m.m. vid behov av stöd.

Systerjouren hjälper alla oavsett etnicitet, religion eller politisk övertygelse. De kan erbjuda rådgivning och utbildning för de som kommer i kontakt med muslimska kvinnor och flickor i yrket.

Kvinnors Nätverk

Kvinnors nätverk har som målsättning att på olika sätt motarbeta kulturellt och sexuellt förtryck av flickor och kvinnor i patriarkala familjer. Nätverket har utvecklats till ett stöd- och rådgivningscenter med tillgång till en lokal där de bedriver verksamheter som studiecirklar, öppet hus för unga tjejer, stödpersonskurser samt psykologisk och juridisk rådgivning.

Kvinnors Nätverk fungerar dels som sluss till relevanta samhällsinstitutioner och dels som den hjälpsökandes ombud för att på detta sätt se till att hennes intressen uppmärksammas och tas på allvar.

Kvinnors Nätverk har en jourtelefon för akut hjälpsökande unga flickor och kvinnor.

Tjejprojektet Dalila är en stödande och uppbyggande verksamhet för flickor och unga kvinnor.

Telefon och fax: 646 10 70. Tjejprojektet Dalila: 411 78 55 .
Jourtelefon: 0708-75 70 30. Se också www.kvinnonet.org

Elektra (Fryshuset)

Elektra har en egen hemsida med råd och stöd till invandrarflickor. De har även tjejgrupper och föräldragrupper samt utbildning för kontaktpersoner som kan tillsättas som stöd för unga, utsatta invandrarflickor. www.elektra.nu

FRIZONEN

Föreningen FRIZONEN är en politisk och religiöst obunden ideell förening som arbetar för tjejer mellan 12–20 år i Stockholm med omnejd. FRIZONEN är en telefonjour och träffpunkt för tjejer 12–20 år i Stockholm med omnejd.

Tel. 650 21 32

Måndag, onsdag, torsdag kl. 16.00–20.00

IFFI, Internationella föreningen för invandrarkvinnor

Norrtullsgatan 45

113 45 Stockholm

Tel. 34 21 99, Fax: 33 53 23

Rädda Barnen

Rädda Barnen har mottagning och telefonjour för flickor som lever i dubbla kulturer.

Telefonnumret är 698 90 19

Öppettiderna är måndag–fredag kl. 8.30-17.00

För barn och ungdomar som bevittnat våld i familjen**PBU Bågen**

Tel. 690 50 45. Besöksadress: Grindhuset, Rosenlund, Tideliussgatan 22.

Erbjuder terapeutisk behandling för barn och ungdomar upp till och med 17 år som bevittnat våld mellan vuxna i familjen – oftast misshandel av mamman. Hela Stockholms län är upptagningsområde. Gruppbehandling, konsultation, kristerapi och metodutveckling.

BRIS – Barnens rätt i samhället

Barnens hjälptelefon för barn och ungdomar upp till 18 år. BRIS betalar samtalet, det syns inte på telefonräkningen. **Telefon: 0200-230 230**

Mån-tors kl. 15.00-19.00, fred kl. 14.00-18.00, lör-sön kl. 14.00-17.00.

Brottsofferjourer

Ett komplement till samhällets insatser

Som ett komplement till samhällets insatser finns brottsofferjourer på drygt 110 ställen i landet. Dessa består av gediget utbildade stödpersoner, vars uppgift är att hjälpa brottsoffer att återvända till ett dragligt liv. Stödpersonerna, som har tysthetslöfte, ger medmänskligt stöd genom att samtala, lyssna och informera.

Ledsagare genom rättsprocessen

Samtidigt som den drabbade ofta är omtumlad och chockad, ställer samhället stora krav. Därför hjälper brottsofferjouren även till med praktiska göromål. Det kan ske i form av praktiska råd, kontakt med myndigheter och försäkring, stöd vid rättegångar, förmedling av professionell hjälp till hårt drabbade.

Brottsofferjourerna i Stockholm

Stockholms innerstad	612 21 21
Skärholmen	708 95 80
Västerort	89 70 00
Spånga-Kista	36 44 99

Externa stödåtgärder för män

Manscentrum

Telefon: 643 11 83. Besöksadress: Götgatan 83 D

Manscentrum är en politiskt och religiöst obunden stiftelse vars inriktning är att bistå män i kris. En övergripande målsättning är att hjälpa män och kvinnor att leva bättre tillsammans. Manscentrum driver en rådgivningsverksamhet i Stockholm dit varje år ett stort antal män vänder sig för att få hjälp och stöd när de har drabbats av svårigheter som de själva inte kan hantera.

Erbjuder samtalshjälp för att klarlägga, bearbeta och finna lösningar på känslomässiga och praktiska problem i livets olika skeden.

Rådgivning/tidsbeställning: Vardagar kl. 8.30–10.00 Tel. 643 11 83, 1184, 1186 och 1171.

Övrig tid telefonsvarare. Fax 556 03 452.

Mansjouren

Tel. 30 30 20. Besöksadress: Karlbergsvägen 35 A.

Ideell stödorganisation för män. Arbetar med stödsamtal enskilt och i grupp samt har även telefonjour.

Länkarna – Verktgsgajden

Tel. 512 430 40 Lars Naumburg, Johananneshovslänkarna

Verktgsgajden är ett psykopedagogiskt program för beteendeförändring hos män som misshandlar kvinnor. Programmets mål är att stärka våldsutsatta kvinnors och barns säkerhet och skydd.

Programmet riktar sig till alla män som begår våld och övergrepp i nära relationer. Metoden bygger på kognitiva beteendeterapeutiska principer.

Programmet är en kurs och inte en terapi och bedrivs i grupp, till vilken det går att ansluta sig när som helst.

Skyddade boenden

Kriscentrum för kvinnor

Wollmar Yxkullsgatan 23
118 50 STOCKHOLM
Tel. 508 25 540

Kriscentrum för kvinnor har jour dygnet runt. Jourtelefon: 429 99 40.

Skyddat boende för kvinnor som tvingats lämna sina hem. Det finns plats för 10 kvinnor, med eller utan barn. Alla kvinnor har egna rum, kök och vardagsrum är gemensamma. Kvinnorna lagar själva sin mat och tar hand om sina barn. Alla hjälps åt med tvätt och städning. Det finns utbildad personal dygnet runt och varje kvinna har två kontaktpersoner i personalen.

Socionomer med lång yrkeserfarenhet arbetar med stödsamtal. Kvinnorna får hjälp att lösa de många och skiftande problem som de ställs inför. En socialpedagog hjälper kvinnornas barn att bearbeta sina upplevelser av våld.

En hantverkspedagog erbjuder kvinnorna att bearbeta sina upplevelser i färg och form. Hon arbetar med textil, keramik, färg och trä.

Alla Kvinnors hus

Svartensgatan 3, (T) Slussen uppgång Götgatan
Tel. 644 09 25

Skyddat boende kan erbjudas till nio kvinnor och deras barn. Det finns fem lägenheter och fyra boenderum med tillgång till kollektivt kök och samlingsrum. Lägenheterna är möblerade inklusive telefon och tv/video och de lånar ut sänglinne och handdukar.

Målsättningen är att boendet ska bli så kortvarigt som möjligt. AKH tar inte emot kvinnor med missbruk/beroende, psykisk sjukdom och kan av hänsyn till allergiker inte ta emot pälsdjur.

Unga Kvinnors Värn (UKV)

Jakob Westinsgatan 1 A
Tel. 652 99 98, fax 652 99 11. Svarar dagligen fram till kl. 23.00

Stiftelsen UKV är ett kris- och motivationshem som bedriver kvalificerat psykosocialt arbete med utsatta kvinnor. Personalen har en kristen livssyn.

UKV har sju platser och tar emot ensamstående kvinnor utan barn i åldrarna 18–30 år, misshandlade och/eller hotade kvinnor av alla nationaliteter i behov av skydd, men inte kvinnor i aktivt missbruk.

UKV arbetar med krishantering och social träning samt med långsiktiga planeringar och målformuleringar.

UKV har en skyddad adress i centrala Stockholm där en mamma med barn kan bo.

Kruton

Kris- och utredningscenter för tonårsflickor – ett skyddat boende. Tel. 508 44 550
Adressen uppges inte här och ska inte lämnas ut till någon som inte är direkt berörd.

Kruton tar emot flickor i åldrarna 13–20 år med behov av skyddat boende till följd av våld eller hot om våld från närstående. Det är det yttre hotet mot flickan som föranleder placering.

Kruton tar emot akut eller planerat, dygnet runt, enligt SOL eller LVU.

Kruton har åtta platser. Möjlighet finns till placering i jourhem, efter särskild bedömning.

Statistik

Slagen Dam

Regeringen och brottsoffermyndigheten anslog 1998 medel för genomförande av en omfångsundersökning om våld mot kvinnor. Studien är den första svenska i sitt slag. Ansvarig för undersökningen var professor Eva Lundgren och överläkare Gun Heimer.

Ett frågeformulär sändes ut till 10 000 kvinnor. Urval, utskick och insamling skedde i samarbete med SCB. 70% av de tillfrågade kvinnorna besvarade enkäten, som innehöll ca 350 frågor.

Undersökningen i sin helhet presenterades i en publikation som heter **SLAGEN DAM – Mäns våld mot kvinnor i jämställda Sverige** och kan beställas från Fritzes Offentliga Publikationer, 106 47 Stockholm, tel: 08-690 91 90, fax: 08-690 91 91.

Några resultat från undersökningen:

Nästan varannan kvinna, 46%, har utsatts för våld av någon man efter 15-årsdagen.

56% av alla kvinnor har trakasserats sexuellt.

Nästan var fjärde kvinna mellan 18 och 24 år, 22%, har utsatts för våld under det senaste året.

28% av kvinnorna har erfarenheter av att en tidigare make/sambo utsatt dem för fysiskt våld.

Totalt har drygt var tionde kvinna, 11%, blivit utsatta för våld av sin nuvarande make/sambo. Hälften av dessa har blivit utsatta för våld under det senaste året.

Var tredje kvinna med en våldsam före detta make/sambo har blivit hotad av denne efter skilsmässan.

Var fjärde kvinna med en våldsam före detta make/sambo och gemensamma barn har utsatts för hotelser av denne i samband med umgänge med barn.

Mer än var femte kvinna, 21%, som utsatts för våld av en tidigare make/sambo uppger att hennes barn utsatts för fysiskt våld av mannen.

Endast 15% av kvinnorna anmälde den senaste våldshändelsen till polisen.

En tredjedel av kvinnorna med en våldsam nuvarande eller före detta make/sambo har sökt sig till någon hjälpinstans. Vanligast är att kvinnorna söker sig till sjukvården.

Av kvinnorna som utsatts för våld av sin nuvarande make/sambo har 82% en man som är född i Sverige.

83% av männen som utövar våld mot sin maka/sambo konsumerar alkohol 1-2 gånger i veckan eller mera sällan.

Statistik från Socialjouren i Stockholms stad

Socialjouren i Stockholms stad får ta emot en hel del kvinnor, som har blivit misshandlade. De för statistik, där kvinnomisshandel som aktuellt problem i ärenden ligger mellan 600-700 per år:

År 2000	619
År 2001	650
År 2002	693
År 2003	693
År 2004	646

Socialjouren rapporterar alltid till stadsdelarna vad som har gjorts i aktuella ärenden.

Statistik från Kriscentrum för kvinnor i Stockholms stad

Kriscentrum för kvinnor rapporterar i sin statistik för 2002 att kvinnorna från Stockholms stad, som bott på Kriscentrum totalt utgör 41 stycken och de har sammanlagt bott 2 561 dygn. 37 av kvinnorna har kommit in via socialjourer (främst från Stockholm, men även kranskommuner). Fyra av dessa kvinnors vistelse har bekostats enbart av socialjouren.

Fördelning på stadsdelsnämnd:

SDF	Antal kvinnor	Antal dygn
Kista	8	731
Rinkeby	3	17
Spånga-Tensta	9	387
Hässelby-Vällingby	4	89
Bromma	3	56
Kungsholmen	1	9
Maria-Gamla stan	4	340
Skarpnäck	5	178
Farsta	1	6
Vantör	5	431
Hägersten	3	121
Skärholmen	3	196

De stadsdelsförvaltningar som inte haft någon kvinna på Kriscentrum är Norrmalm, Östermalm, Katarina-Sofia, Enskede-Årsta, Älvsjö och Liljeholmen.

Ytterligare 16 kvinnor som bott på Kriscentrum kommer från andra kommuner i Stockholms län. De har sammanlagt bott i 534 dygn, varav Botkyrka kommun står för hälften av såväl antal kvinnor som dygn.

Statistik från Alla Kvinnors Hus 2002

Alla Kvinnors Hus rapporterar i sin statistik från 2002 att de från Stockholms stad har tagit emot 38 kvinnor (och 40 barn) i sammanlagt 1767 dygn. Alla Kvinnors Hus rapporterar i sin verksamhetsberättelse 2003 att 60 kvinnor och 70 barn bodde på där under 2003. Snitttiden var 35 dygn. 41 av kvinnorna hade valt att polisanmäla de övergrepp de utsatts för. Huvuddelen

av de boende kvinnorna kom från Stockholm. 11 av kvinnorna hade inte haft kontakt med socialtjänsten.

Av de 70 barn som varit boende hade 39 barn fått organiserade inskrivningssamtal och 91 stödsamtal genomfördes. Alla Kvinnors Hus genomförde även 112 stödsamtal med barn som inte var boende där.

Fördelning på stadsdelsnämnd

SDF	Antal kvinnor	Antal dygn
Kista	3	80
Rinkeby	2	47
Hässelby-Vällingby	1	72
Kungsholmen	4	295
Östermalm	2	60
Maria-Gamla stan	4	154
Katarina-Sofia	1	48
Enskede-Årsta	2	29
Skarpnäck	3	130
Farsta	1	29
Vantör	5	157
Liljeholmen	2	65
Hägersten	1	4
Skärholmen	7	597

De stadsdelsförvaltningar som inte haft någon på Alla Kvinnors Hus är Spånga-Tensta, Bromma, Norrmalm och Älvsjö.

Från andra kommuner har AKH tagit emot 18 kvinnor, som bott i sammanlagt 544 dygn. Därutöver har AKH hyst 16 kvinnor som betalat själva och bott sammanlagt 323 dygn.